d' Avereester **kroniek**

27e jaargang No 4
December 2010

Streekmuseum "De Kalkovens"

Inhoudsopgave

Inleiding

Op 11 november was er niet alleen aandacht voor de sterf- (of begrafenis) dag van Sint Maarten, het was ook de Dag van de Duurzaamheid. In de media werd er op alle mogelijke manieren aandacht voor gevraagd. Eén van de grote zorgen die we in verband daarmee hebben, is de uitstoot van CO_2 (koolstofdioxide) die volgens de mensen die er verstand van hebben o.m. de oorzaak is van de klimaatverandering. In de 19e eeuw en ook nog in een groot deel van de 20e, zat men niet zo met de CO_2. Toch werd dit gas in grote hoeveelheden uitgestoten. Zeker minder door het verkeer en elektriciteitscentrales, dan toch wel door de huishoudens. Ook de kalkovens brachten grote hoeveelheden CO_2 de lucht in. Zo'n 140 jaar hebben de ovens in Dedemsvaart dit gas geproduceerd. Schelpen werden door het verbranden van turf (of later kolengruis) tot kalk gebrand. Uit de formules van de chemische reactie blijkt hoe het ging: $CaCO_3$ (calciumcarbonaat oftewel schelpen) werd CaCO (calciumoxide oftewel ongebluste kalk). De CO_2 is de lucht ingegaan. In die tijd maakte niemand zich daarover zorgen. Nu is dat anders, CO_2 moet worden opgeslagen. Barendrecht wil het niet, Boerakker al evenmin. Wie wil het wel onder de grond in zijn achtertuin? Toen ik dit las, dacht ik: Hadden we de vele gashouders, waarvan er zo'n 200 in ons land zijn geweest, en sommigen meer dan 100 keer zo groot als de "onze", maar niet grotendeels gesloopt. Dan had men daarin de CO_2 kunnen opslaan. Maar, de capaciteit zou ook dan nog verre van toereikend zijn geweest. Bovendien, is de bestemming van "onze" gashouder nu niet veel mooier dan wanneer er weer gas in zou worden opgeslagen? Kon je het maar verbranden, dan was er misschien een probleem minder. Want CO_2, wat kun je ermee?

Weet u wat "Het vierde pand" werd genoemd? Zo niet, dan moet u zeker de bijdrage van Jan Nijensikkens lezen. Hij schrijft ook over de vliegtuigcrash op Den Oosterhuis op 8 maart 1944. Wie Klaas heeft gekend, is vast benieuwd hoe het hem na zijn emigratie in zijn leven verder is vergaan. Marry Brand-Doosje beschrijft zijn levensverhaal. Nog een familieverhaal lezen? Wil Wytzes-Bakker heeft het leven van Marinus Boessenkool uit zijn mond opgetekend. De ontwikkeling van het "zuigboren" wordt ons uitgelegd door Aalt Schipper, terwijl HenkJan Krikke de geschiedenis van de preekstoel in de Hervormde kerk voor ons onthult. Helmuth Rijnhart maakt ons deelgenoot van de zedeloze zusters Langenberg. Zal het wat worden tussen mulders Elsien en Beernd? Bertus Drent maakt ons wel nieuwsgierig. En wat zou onze periodiek zijn zonder de vertrouwde rubrieken: "Van de redactie", "Van de bestuurstafel" en "Een eeuw geleden"?

De lezer gegroet,
Joop Moes

Van de bestuurstafel

Nieuwe leden:

In de periode van 1 september 2010 - 15 november 2010 hebben we de volgende nieuwe leden mogen inschrijven:

A.J. van Nuil-Brunink, Coevorden
G. Veltink, Dedemsvaart
J. Poolman, Hoogeveen
A. Lodder- van Zijl, Dedemsvaart
H. de Bruin, Dedemsvaart
D. Kuijer, Dedemsvaart
C. Kat-Benthem, Dedemsvaart
R. Gort, Harderwijk

Allen hartelijk welkom bij de Historische Vereniging Avereest.

Kiekjesdagen

In onze vorige d'Avereester Kroniek hebt u al het e.e.a. kunnen lezen over de Kiekjesdagen, die onze vereniging dit jaar voor **de tiende keer!** organiseert.

Op **maandag 27 en dinsdag 28 december van 13.00 - 17.00 uur** is het zover. U kunt dan, evenals in voorgaande jaren, genieten van en herinneringen ophalen bij onze grote collectie groepsfoto's. Onze trouwe bezoekers van de afgelopen jaren kunnen u zeker vertellen over de gezellige sfeer. In verband met het te vieren tienjarig-jubileum van de kiekjesdagen hebben we besloten deze dagen te organiseren in de gashouder. We hopen (en rekenen) natuurlijk op een geweldige opkomst van leden en niet-leden.
In de kelder, waarop de gashouder is geplaatst, liggen de mappen met groeps- en klassenfoto's (ruim 900 stuks), met namenlijsten. Ook liggen daar foto's van groepen, waarop veel mensen staan waarvan wij nog niet de namen kennen. Bij elke foto ligt een lijst, waarop u de naam of namen van de voor u bekende persoon (personen) kunt invullen.
In de gashouder worden gedurende deze dagen oude films gedraaid. Ook kunt daar genieten van enkele muzikale intermezzo's.
Heeft u foto's die voor onze vereniging interessant kunnen zijn? Neem ze dan a.u.b. mee op 27 of 28 december a.s. Wij scannen ze graag en u krijgt uw eigen foto('s) direct weer terug. Natuurlijk zorgen we, zoals u gewend bent, voor een kop koffie (met een 'kniepertien') en een glaasje glühwein. Graag tot ziens op 27 en/of 28 december a.s.

De HVA nodigt u uit!!

KIEKJESDAGEN
maandag 27 en dinsdag 28 dec. a.s.
's middags van 13.00 – 17.00 uur
in de Gashouder

HARTELIJK WELKOM

Veel belangstelling voor de foto's tijdens de kiekjesdagen 2009. (Foto: Maarten Slot)

Onze verkoopkast in de oudheidkamer

Regelmatige bezoekers van ons museum weten dat er in de oudheidkamer een kast staat, waarin diverse artikelen te koop worden aangeboden, zoals bijvoorbeeld de volgende boeken:

- **Avéreest rond 2000**	€ 10,00
- **De Dedemsvaart, zijn stad, streek en dorpen**	€ 23,00
- **Met pennenstreken langs De Dedemsvaart**	€ 14,50
- **Gashouders**	€ 2,50
- **Edelachtbare Heer**	€ 3,00
- **Werp uw brood uit op het water**	€ 10,00
- **Vlijt een 10** (Uitgegeven n.a.v. het jubileum ULO/MAVO/LTS op 15 mei 1993)	€ 7,00
- **40 jaar Dr. A. Kuyperschool 1955 - 1995**	€ 3,00
- **Drogteropslagen**	€ 7,50

Naast bovenstaande boeken verkopen we souvenirs met afbeeldingen van de kalkovens, zoals: lepeltjes, vingerhoedjes en sleutelhangers, maar ook miniatuur-kalkovens. Artikelen van "Ot en Sien" en "Aap, noot, mies" zijn eveneens volop te vinden in onze kast. Leuke cadeautjes om te geven, maar ook om te krijgen!! Tijdens de Kiekjesdagen zijn deze artikelen natuurlijk te koop in de gashouder.

Het bestuur

De zedeloze zusters Langenberg

In het vorige nummer van d'Avereester Kroniek heb ik aandacht besteed aan de buitenechtelijke relatie tussen Pieter Biggelaar en Elisabeth van Londen. Deze keer ga ik op hetzelfde thema verder aan de hand van de lotgevallen van de gezusters Langenberg.

Het verhaal begint met de persoon Andries Jans Langenberg, geboren te IJsselmuiden in de polder Koekoek en gedoopt in de Lutherse kerk van Kampen op 7 maart 1770. Zijn vader Jan Langenberg was afkomstig uit het Duitse Soest, 50 km ten oosten van Dortmund. Hij was scheepstimmerman. Zijn moeder kwam uit het Overijsselse dorp Beulaker, dat later, in de grote stormvloed van 1825, werd verzwolgen. Zij trouwden in 1757 in Amsterdam en ze trokken omstreeks 1760 naar de polder Koekoek, het laagste punt van de Mastenbroeker polder ten oosten van IJsselmuiden.

De naam Mastenbroek duidt er op dat hier oorspronkelijk een moerasbos lag. Het gebied is vanaf 1363, toen het in handen kwam van de Utrechtse bisschop Jan van Arkel, systematisch ontgonnen en verveend, waarbij de contouren van deze polder tot stand kwamen. De Koekoek, vlak achter Grafhorst, is het laagste deel van de polder, dat in de 18e eeuw werd ontgonnen, de tijd dat Jan Langenberg zich daar vestigde.

Daar werden zes kinderen geboren onder wie onze Andries in 1770. Het laatste kind, Daniël, werd in 1776 geboren in Zwolle. De reden hiervoor was dat de familie tijdelijk moest uitwijken vanwege een vloed, waarbij de polder Koekoek onder water kwam te staan. Nadat het water was verdwenen keerde de familie Langenberg terug naar hun huis, maar het water bleef een dramatische rol spelen in het leven van zoon Daniël, die in 1807 trouwde met Hermina Harms en die zich vestigden in de Koekoek in de hoeve "Goede Hoop".

Detail van kaart van Overijssel uit 1750. Het donkergekleurde deel is de "Koekoek". (Collectie: Helmuth Rijnhart)

Wellicht was dit Daniel's ouderlijk huis. Daniël's ouders overleden in 1811 en 1819. Daniël en zijn vrouw kregen tussen 1808 en 1821 zes kinderen waarvan er één jong overleed. Hermina was hoogzwanger van het zevende kind toen in de nacht van 11 op 12 februari 1825 het gebied plotseling werd getroffen door een alles verzwelgende vloed. Het gezin met vier kinderen (oudste dochter Hermpjen was inmiddels het huis uit) probeerde aan de ramp te ontsnappen met behulp van een bokschuit, maar dit mocht niet baten en in de weken na de ramp werden hun lichamen gevonden tot vele kilometers van hun woning.

Detail van de militaire kaart van Nederland van 1851. Duidelijk is dat de "Koekoek" ten gevolge van de opeenvolgende stormvloeden is veranderd in een watervlakte. Deze is in 1909 ingepolderd. (Collectie: Helmuth Rijnhart)

Daniël's broer Andries Langenberg, net als zijn vader scheepstimmerman van beroep, trouwde op 17 november 1797 te IJsselmuiden met Geertjen Geerts, die aldaar geboren was. Zij kregen drie dochters, Femmegien (1798), Grietje (1800) en Aaltje (1803).

Ik heb nog niet scherp kunnen vaststellen wanneer het gezin Langenberg naar Dedemsvaart is gekomen. Het eerste geregistreerde teken van leven dateert van 19 februari 1823, toen Hilbert Lefert Krap, onderwijzer te Avereest, aangifte deed van de geboorte van Geertien Langenberg, buitenechtelijke dochter van Femmegien Andries, de oudste dochter van Andries Langenberg. Negen maanden later, op 15 november 1823, deed Jan Schöning ten Have, jeneverbrander te Avereest, aangifte van de geboorte van Johannes Langenberg, buitenechtelijk kind van Grietje Langenberg. Weer negen maanden later, op 10 augustus 1824, deed scheepstimmerman Koert Schippers Winkel aangifte van de geboorte van Janke Langenberg, de tweede buitenechtelijke dochter van Femmegien Langenberg.
Vervolgens deed schipper Rense van der Woude zeven maanden later, op 9 maart 1825, aangifte van de geboorte van Jan Langenberg, buitenechtelijke dochter van Aaltje Langenberg, de jongste van de zusters. In een tijdsbestek van twee jaar was het gezin Langenberg uitgebreid met vier buitenechtelijke kleinkinderen. Dit laatste kind werd één maand na de verschrikkelijke watersnoodramp in Noord-Oost Overijsel geboren en op dat moment waren nog niet alle lichamen van het gezin van oom Daniël Langenberg geborgen.
Het gezin Langenberg woonde waarschijnlijk in een klein huisje voor op de Sponturfwijk nabij de Pol. In elk geval was Andries Langenberg bij de invoering van het kadaster in 1832 erfpachter van dit perceel, Sectie C nr 170m dat eigendom was van W.J. Baron van Dedem.

Op 10 mei 1827 was het wederom schipper Rense van der Woude die aangifte deed van de geboorte van Geertje Langenberg, buitenechtelijk dochter van Aaltje Langenberg. Op 14 november 1929

schonk dezelfde Aaltje Langenberg het leven aan buitenechtelijke dochter Grietje Langenberg.

Op 11 maart 1831 trouwde Aaltje in IJsselmuiden met schipper Rense van der Woude en bij dat huwelijk werden de drie eerder geboren kinderen erkend. Aangezien Rense ook aangever was bij de eerste twee van deze drie kinderen is het heel aannemelijk dat hij daadwerkelijk de biologische vader was van al deze kinderen, waarvoor hij nu ook formeel de verantwoordelijkheid nam. Bijzonder detail is dat dochter Geertje (geb. 1827) in 1830 is overleden te Hasselt, negen maanden voordat haar ouders zijn gehuwd. En bij de aangifte van het overlijden staat zij desondanks geregistreerd onder de naam Van der Woude. Hieruit mag je concluderen dat er ook voor het huwelijk sprake was van een gezin, dat waarschijnlijk aan boord woonde. Na sluiting van het huwelijk werden er nog vier kinderen geboren. De zes volwassen kinderen huwden allen. De meeste waren schipper of gehuwd met een schipper.

Terug naar de oudste zuster Femmigje Langenberg. Zij had in 1824 haar tweede kind gekregen en verhuisde daarna naar wat later de kom van Dedemsvaart werd, dat toen nog binnen de gemeente Ambt Ommen lag. Daar deed de 34-jarige Jan Klasen Jongsma op 9 augustus 1826 aangifte van de geboorte van Klaasje Langebek, buitenechtelijke dochter van Femmigje Andries Langebek. Op 13 september 1828 verscheen dezelfde Jan Jongsma wederom op het gemeentehuis te Ommen om aangifte te doen van de geboorte van Annigje Langenberg, buitenechtelijk dochter van Femmigje Langenberg, woonachtig aan de Vaart. Is Jan Jongsma mogelijk de vader van deze kinderen? In elk geval verhuisde Femmigje met haar kroost weer naar de gemeente Avereest, waarschijnlijk in verband met het overlijden van haar moeder op 5 juni 1830. Op 24 april 1831 komt Jan Jongsma naar de herberg van wethouder Meine Ielkes Kruizinga in Balkbrug om de geboorte van Jan Langenberg aan te geven, buitenechtelijke zoon van Femmegien Andries. En twee jaar later, op 19 april 1833, doet dezelfde Jan Jongsma aangifte van de geboorte van Andries Langenberg. Hetzelfde zien we op 15 december 1835 na de geboorte van Harm Langenberg. Op 21 februari 1837 overlijdt vader Andries Jans Langenberg, 66 jaar oud.

De meest opmerkelijke aangifte vindt plaats op 2 oktober 1838. Inmiddels is de gemeente Avereest uitgebreid met grote delen van Ambt Ommen en Ambt Hardenberg tot de omvang zoals wij die gekend hebben tot de opheffing van Avereest. Vervener en logementhouder Frederik Boterman is assessor (wethouder) en ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Hij woont op de hoek van de Kalkwijk en de Langwijk, waar thans (2010) de Lidl supermarkt is gevestigd. Jan Jongsma meldt zich daar om aangifte te doen van de geboorte van zijn dochter Grietje Jongsma. Daarbij verklaart hij dat de moeder, Femmegien Andries, zijn vrouw is. Frederik Boterman woont dan zelf al 15 jaar in de kleine gemeenschap van Dedemsvaart en hij moet redelijkerwijs heel goed weten hoe de vork in de steel zit. Ook is veldwachter Jan Hendrik Vosjan getuige bij de aangifte. Hij is ook al jaren bekend in Dedemsvaart maar ook hij maakt er geen probleem van dat Femmechien Andries als huisvrouw van Jan Jongsma wordt geregistreerd. Als enige (en jongste) uit dit gezin blijft Grietje haar leven lang de naam Jongsma houden.

No. 110. Op heden den Tweeden der maand October
des jaars één duizend acht honderd acht en dertig, des namiddags
te drie ure, compareerde voor ons Frederik Boteman
Assessor der Gemeente Avereest
Provincie Overijssel, waarnemende de functien van Officier van den Burgerlijken
Staat Jan Jongsma
oud vier en veertig jaren, van beroep Arbeider wonende
te Avereest, geassisteerd met twee getuigen, de eerste genaamd
Willem Lof oud agt en twintig
jaren, van beroep Arbeider wonende te Avereest en de
tweede Jan Hendrik Voijan oud agt en dertig
jaren, van beroep Veldwagter wonende te Avereest dewelke
ons heeft verklaard, dat Femmegien Andries Langenberg
zyne huisvrouw zonder beroep oud agt en dertig Jaren
op den Eersten dezer maand des Avonds
te tien ure te Avereest is bevallen van één kind
van het vrouwelyk geslacht, aan hetwelk de voornaam is
gegeven van Grietje

Volgens deze verklaring en ingevolge rekwisitie van voornoemden comparant
hebben wij deze Akte opgemaakt, dewelke na gedane voorlezing is geteekend door
ons, en de Getuigen verklarende den aangever niet te kunnen schryven
als hebbende zulks niet geleerd

W Lof

J H Voijan

Fr. Boteman

Geboorteacte Grietje Jongsma, Avereest 1838/10. (Collectie Helmuth Rijnhart)

Hoe weet ik nu zo zeker dat Jan Jongsma en Femmechien Langenberg niet gewoon tussen 1835 en 1838 gehuwd zijn? Op 16 januari 1846 is Femmegien Langenberg overleden, in een woning staande op de Sponturfwijk. In de acte staat dat zij ongehuwd is.
In het bevolkingsregister van 1 januri 1850 staat Jan Klazes Jongsma als ongehuwd gezinshoofd op het adres wijk B nummer 83. Bij hem wonen zijn kinderen Janke, Klaasje, Annigje, Jan en Harm en Grietje Langenberg. In de kadasterregistratie kom ik Jan Jongsma tegen als erfpachter van een huis en erf op sectie C nummer 170a3 (eigendom W.J. Baron van Dedem). Dit perceel is later vernummerd naar wijk H nummer 278. Het vermoedelijke adres is Sponturfwijk 20 (inmiddels afgebroken), dat van 1934 tot na 1960 in het bezit was van Egbert van Echten.
De vraag is: Waarom is Jan Jongsma nimmer gehuwd met Femmigje Langenberg. Wat was de achtergrond van Jan? Het antwoord op die vraag vond ik in Friesland, de geboorteprovincie van Jan Klazes Jongsma. Daar bleek namelijk dat Jan, geboren te Lippenhuizen (Opsterland) in 1792, op 1 augustus 1815, 23 jaar oud, gehuwd is met Trijntje Annes de Jong. Twee maanden eerder is Trijntje bevallen van hun zoon Anne en vier jaar later, op 22 januari 1819 wordt zoon Klaas geboren. Op 31 october van datzelfde jaar overlijdt zijn Trijntje en een jaar later, op 23 december 1820, overlijdt zijn jongste zoon Klaas. Heel waarschijnlijk heeft Jan Jongsma zijn oudste zoon bij familie

N° 7

Op heden den zestienden der maand January des jaars een duizend acht honderd zes en veertig, des namiddags ten drie ure compareerden voor ons Frederik Beltman eerste Assessor der Gemeente Avereest [illegible]

Provincie Overijssel, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand Jan Blom oud [illegible] Albert van Giessel oud [illegible] [illegible]

dewelke ons hebben aangegeven dat Femmegien Langenberg [illegible] Langenberg [illegible]

wonende te Avereest op den zestienden January dezes jaars des namiddags ten twee ure, in het huis staande in de Gemeente Avereest op de [illegible] overleden is.

Ten gevolge van welke aangave wij deze Akte hebben opgemaakt dewelke na gedane voorlezing is geteekend door ons, en de beide comparanten [illegible]

Jan Blom
A. van Giessel
F. Beltman

Overlijdensacte Femmegien Langenberg, Avereest 1846/7. (Collectie Helmuth Rijnhart)

in Lippenhuizen ondergebracht om zelf zijn geluk te zoeken in de vervening bij de Dedemsvaart. Het zal waarschijnlijk nooit helder worden waarom hij niet gewoon getrouwd is met Femmegien Langenberg. Wel heeft Jan Jongsma contact gehouden met zijn oudste zoon Anne, want toen die op 24 juli 1836 in Schoterland trouwde met Hiltje Durks Bijker, was Jan Jongsma aanwezig om zijn toestemming tot dit huwelijk te geven. Er zal geen grote bruiloft zijn gegeven want bij de huwelijksbijlagen treffen we een certificaat van onvermogen aan, waarmee het bruidspaar werd vrijgesteld van het betalen van leges.
Jan Jongsma overlijdt op 17 februari 1854 op het adres wijk B nr 83, ongehuwd.

Tenslotte gaan we terug naar de middelste zuster in het verhaal, Aaltje Langenberg. Zij bevalt in 1823 van zoon Johannes, maar hij overlijdt na 11 maanden. Dan komen we haar weer tegen op 11 augustus 1832, als zij huwt met Jan Jacobs Bonke. Acht maanden later is hun dochter Hendrikje Bonke in Avereest geboren. Enige tijd later zijn ze verhuisd naar de gemeente Ambt Hardenberg; waarschijnlijk in de buurt van Sluis VI, want bij de uitbreiding van de gemeente Avereest op 1-1-1837 staan ze met hun dochter Hendrikje op de lijst van inwoners die weer bij Avereest worden gevoegd. Kort daarna, op 7 november 1837, is Grietje Langenberg overleden.

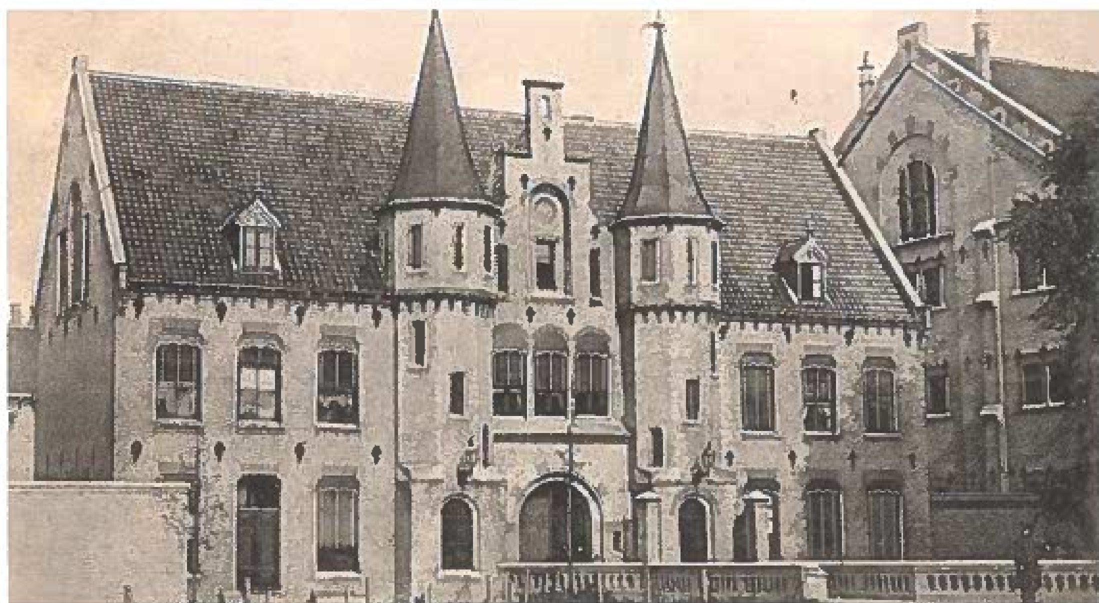
Anderhalf jaar later doet Jan Bonke aangifte van de geboorte van Jacob Korfs, buitenechtelijke zoon van Zwaantje Korfs. Zij is sinds 1834 weduwe van Jan Beestehierde en heeft uit die relatie een zoon van 20 jaar. Een paar maanden later trouwt Jan Bonke met Zwaantje Korfs en

Fragment van kadasterkaart Avereest 1860 sectie H blad. (Collectie Helmuth Rijnhart)

hoewel hij Jacob niet als zoon erkent is de kans groot dat hij wel de vader is, omdat Jacob vrijwel zeker naar zijn eigen vader Jacob Bonken is vernoemd. Deze Jacob overlijdt reeds in 1841, maar daarna krijgt het stel samen nog 3 kinderen.
Dochter Hendrikje uit het huwelijk van Jan Bonke met Grietje Langenberg blijft ongehuwd, maar bereikt wel de gezegende leeftijd van bijna 89 jaar als zij in 1922 in Vroomshoop overlijdt.

Het nageslacht van de gezusters Femmigje en Aaltje Langenberg is talrijk en zij zwermen uit over de veenstreek achter Dedemsvaart. Sommigen trekken

Oude ansichtkaart van de strafgevangenis te Leeuwarden. (Collectie: Helmuth Rijnhart)

in zuidelijke richting, via Vroomshoop om aan het begin van de 20e eeuw in de Twentse industrie terecht te komen. Anderen trekken in oostelijke richting, via Coevorden en Emmen tot aan Bargercompascuum. Er zullen thans honderden nakomelingen van de gezuster Langenberg rondlopen. Ik kwam daarbij enkele bijzonderheden tegen.

Criminaliteit

Femmigje Langenberg en Jan Jongsma hebben 7 kinderen. De oudste dochter, Geertien, trouwt in 1848 met Hendrik Bijker. Zij krijgen 6 kinderen, van wie de jongste 8 jaar oud is als vader Hendrik Bijker op 3 maart 1870 in Leeuwarden overlijdt. De bijzonderheid is dat hij op dat moment als woonplaats Staphorst heeft, maar in Leeuwarden verblijft. De reden van zijn verblijf blijkt uit de context van de overlijdensacte, want de twee aangevers zijn beide bedienden in de strafgevangenis aldaar…

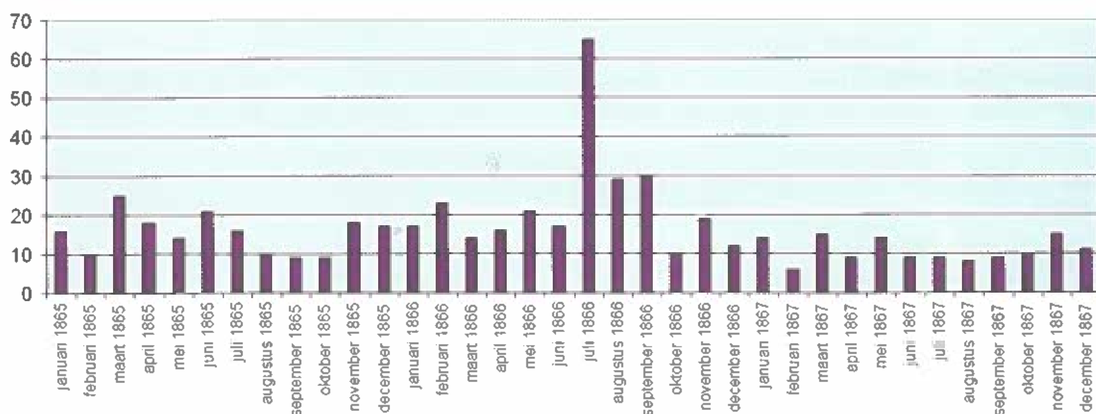
In het rijksarchief van Leeuwarden, dat de fraaie naam "Tresoar" draagt (het Friese woord voor "schat"), vind ik in het archief van de strafgevangenis de trieste sporen van een verwoest leven. Hendrik Bijker, geboren te Rouveen in 1824, komt in 1859 voor het eerst in aanraking met vrouwe Justitia, als hij te Deventer wordt veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf wegens diefstal. Later dat jaar werd hij in Zwolle veroordeeld tot één jaar celstraf en in Assen werd hij in 1862 opnieuw veroordeeld tot één jaar celstraf, opnieuw wegens diefstal. Tenslotte werd hij op 19 december 1864 ingeschreven in het register van de strafgevangenis te Leeuwarden, onder nummer 3776, met een veroordeling tot zes jaren Tuchthuis wegens "Diefstal bij nacht in een bewoond huis, na reeds te voren eene eenzame opsluiting van meer dan zes maanden veroordeeld te zijn geweest". Daarbij een aantekening van een missive van de Procureur Generaal in Overijssel van 26 januari 1865 dat Hendrik "tot het ondergaan van een 2 jarige correctionele straf moet worden overgebracht naar het huis van Correctie te Hoorn".

Graafsteen van Hendrikje Bijker, kleindochter van Hendrik Bijker en Geertien Langenberg en gehuwd met Lambert Bokxem. Begraafplaats "Achterveld" Dedemsvaart. (Foto: Helmuth Rijnhart)

De zes jaar gevangenisstraf zou eindigen op 19 december 1870, maar dat heeft Hendrik niet mee mogen maken, omdat hij, zoals gezegd, op 3 maart 1879 overlijdt.

Over de omstandigheden rond zijn overlijden is in het register niets vastgelegd. Hij liet zijn vrouw, Geertien Langenberg, met vijf kinderen in de leeftijd van 9 tot 22 jaar achter. De jongste heeft zijn vader amper gekend.

Aantal overlijdens in Avereest per maand van 1 januari 1865 tot 31 december 1867. Duidelijk is de cholerapiek in juli - september 1866 te zien. (Collectie: Helmuth Rijnhart)

Cholera

Zoon Jan Langenberg (1831) trouwt in 1857 met Hendrika Kuipers. Ze krijgen in 1858 dochter Femmegie en in 1860 zoon Heere Jacob. In 1866 overlijdt Heere Jacob op 1 juli, Jan Langenberg op 2 juli en zijn vrouw Hendrika Kuipers op 6 juli. Vermoedelijk zijn zij slachtoffer van de laatste grote cholera epidemie die Nederland trof in 1866-1867 en die het leven kostte aan plm. 21.000 landgenoten (op een bevolking van 3,5 miljoen inwoners). De 8 jarige dochter blijft in leven en trouwt in 1882 met Klaas Haasjes. Ze vertrekken omstreeks 1890 met drie kinderen naar Enschede. Hendrika overlijdt in 1944 op 85-jarige leeftijd. Aaltje Langenberg en Renze van der Woude hebben acht kinderen, van wie de drie jongste in Enkhuizen zijn geboren. Het 6e kind, zoon Libbe, trouwt in 1872 met Hilligje Ester. Ze vestigen zich in de Tippe onder Zuidwolde en hebben twee kinderen als Libbe op 12 augustus 1881 overlijdt. Zijn vrouw is dan hoogzwanger en twee dagen later, nog voor de begrafenis van haar man, bevalt ze van een zoon. Echter, het verdriet is niet compleet want het jongetje sterft twee uur na de geboorte. Hij wordt naar zijn vader, Libbe vernoemd en Aaltje moet gelijktijdig twee Libbes van der Woude laten begraven. Zij trouwt twee jaar later met schipper Willem Visscher, zelf weduwnaar. Ze wonen aan boord, want hun dochter Geesje wordt in Naarden geboren en het kind overlijdt twee jaar later in Leeuwarden. Het jongste kind van Aaltje Langenberg, Trijntje van der Woude, trouwt in 1866 met Roelof Wolf. Tien maanden later bevalt ze van dochter Geertruida, maar een week later overlijdt ze ten gevolge van complicaties bij de geboorte. Haar dochter overlijdt een week later. Roelof hertrouwt met Jennigjen Willering en ze vestigen zich in ambt Hardenberg.

Voor zover ik heb kunnen nagaan woonden in 1920 alleen nog nakomelingen van de "Bijker" tak in Avereest. Voor een overzicht van alle nakomelingen van Andries Langenberg gaat u naar bonmama.nl/humo-gen/index.php. Daar typt u bij voornaam Andries en bij achternaam Langenberg en dan op het Zoek-knopje.
Vervolgens kiest u de Andries Langenberg, geboren in 1770 en daarna klikt u op het [icoon] knopje. Dan komen alle nakomelingen

in beeld. Vervolgens kunt u bij elke nakomeling door op de naam te klikken alle beschikbare gegevens in beeld krijgen.

Helmuth Rijnhart

Bronvermelding:

- *Vroege geschiedenis familie Langenberg in de koekoekspolder: http://langenberg-laagland.com*

Overige bronnen:

- *Burgelijke stand, bevolkingsregisters, kadastraal archief Avereest, Rijksarchief Tresoar*
- *Leeuwarden (strafgevangenis), www.genlias.nl, www.tresoar.nl, www.drenlias.nl*

Wil de echte Avereester nu opstaan...

Inmiddels is de Genealogische Database Avereest bonmama.nl/humo-gen/index.php. gegroeid tot ruim 26.000 namen. In dit bestand staan alle inwoners van Avereest op 1-1-1850. Deze zijn of worden aangevuld met hun voorouders en hun nageslacht. Inmiddels is 63% van de openbare geboorteactes verwerkt en 52% van de huwelijksactes. De kans dat u uw voorouders en een deel van uw stamboom terug vindt is weer gegroeid.
Ik krijg nog steeds regelmatig aanvullingen en correcties op de database, waarvoor mijn dank.
Per abuis heb ik in het vorige nummer mevrouw Oosterhuis-ten Kate vermeld onder de naam ten Kate-ten Kate. Dat wil ik bij deze graag recht zetten. Ik heb de afgelopen maanden geen nieuwe kandidaten met meer dan 20 levende Avereester voorouders op 1-1-1850 gevonden, maar we blijven doorzoeken en ik hoop in een volgend nummer de lat weer hoger te kunnen leggen.

Helmuth Rijnhart

Uitvinding

Het systeem van zuigboren is in de jaren vijftig in Dedemsvaart ontwikkeld bij de fam. Haitjema. Het bleek een grote vooruitgang te zijn bij grondboringen.

Eertijds

Jaren geleden, in de periode van voor de oorlog was schrijver dezes werkzaam bij de EDS als busmonteur. Als busmonteur was er in de oorlog, toen er bijna geen autobussen meer reden, onvoldoende werk. Gelukkig kon ik na de oorlog werk krijgen bij de firma Haitjema Grondboringen. Het bedrijf was gevestigd aan de Wisseling te Dedemsvaart. Daar was voldoende werk. De werkplaats werd mijn werkterrein en later werd ik daar chef-werkplaats. Het bedrijf was toen reeds overgenomen door de zonen van Marten Haitjema, nl. Hendrik en Roelof Haitjema. Toen beide broers uit elkaar gingen, bleef ik werken voor Hendrik Haitjema. Zijn zoon Marten kwam in die tijd ook in de zaak.

Boren en zuigboren

In het begin moesten de boorpijpen in de grond gegraven of gedreven worden. Die pijpen werden per schip vanaf de Wisseling getransporteerd naar de plaats van bestemming. De gebroeders Haitjema

De nieuwe zuigboorinstallatie gebouwd op een Engelse legertruck. (Collectie HVA)

ontworpen en geconstrueerd.
De installatie voor het zuigboren werd geplaatst op een oude Engelse legertruck van het type Thorney Craft. Vele uren zijn daar toen aan besteed. Dit alles ging vanzelfsprekend in overleg met de directie van Haitjema.
Het zuigboorsysteem voldeed goed en was uniek voor de fa. Haitjema. Het bedrijf was hiermee de eerste in Nederland die dit systeem heeft toegepast. Met die succesvolle toepassing in de praktijk kon men de concurrentie bij het grondboren voor blijven. Enkele jaren later heeft de fa. H. Haitjema & Zn. octrooi aangevraagd voor de werkwijze en inrichting voor het boren van een in hoofdzaak cilindrisch gat in de grond. Het octrooi is ook verkregen.

Aalt Schipper

gingen er op de motor achteraan. Ter plekke werden arbeiders gevraagd om te helpen bij het boren. Met de uitbreiding van het bedrijf had men zelf boorploegen die op locatie gingen werken. Een boorploeg bestond uit een boormeester en vier medewerkers. Er werd geboord o.a. voor waterleidingbedrijven, de Rijksgeologische dienst, bij werkzaamheden in de Oosterschelde en in Flevoland. Als chef van de werkplaats heb ik mee kunnen werken aan het verbeteren van de te gebruiken werktuigen en instrumenten.
Omstreeks 1959 werd het systeem van het zgn. zuigboren ontwikkeld. In de werkplaats heb ik het zuigboorsysteem

Toelichting

Zuigboren is een onverbuisde boortechniek waarbij het boorgat in stand wordt gehouden door de overdruk van de boorvloeistof in het boorgat. Bij zuigboren wordt een mantelbuis van enkele meters in de grond getrild waarop suppletiebakken en een zandbak worden aangesloten. Doordat het niveau van de spoeling in de bakken en daarmee in de mantelbuis en dus in het boorgat hoger staat dan de grondwaterstand in de aangeboorde formatie, wordt de benodigde overdruk in het boorgat verkregen.

Marinus Boessenkool

"Wij maakt'n zelf onze bessems. Wij ging'n het bos in en zocht'n berk'ntakk'n en doar maakt'n wij de bessems van. Die werd'n ok wel riezebessems "enuumd."

Aan het woord is de 93-jarige Marinus Boessenkool. Met zijn zoon Roelof, schoondochter Jannie en kleinzoon Patrick met zijn gezin woont hij aan het begin van de Spekopswijk, daar waar vroeger de turfstrooiselfabriek van de familie Minke stond. In de kamer is dat op een foto te zien.

Voorouders en jeugd

Marinus' opa, Harm Boessenkool, (1863-1928) was getrouwd met Marrigje Hagendoorn (1856-1933). Marinus kan zich nog goed de verhalen herinneren over de kruidenierswinkel van zijn grootouders, die in Lutten woonden. In 1889 waren ze in Hardenberg getrouwd. In 1891 werd hun enig kind Roelof geboren. Marinus bezocht de openbare lagere school in Lutten. Door zijn buurmeisje, Coba Huisman, werd hij meegenomen naar school. Zij liet hem achter bij de openbare school en ging zelf door naar de christelijke school. Marinus kreeg op school les van juf Westra en de onderwijzers Lanting, De Boer en Smit. Van de klasgenoten kan hij zich nog Geert Velting en de latere aannemer Jan van Dijk herinneren. Jan van Dijk zou later de werkgever van Marinus worden.
Toen Marinus van school kwam, ging hij aan de slag bij boer Nust, de buurman van zijn ouders. Daar leerde hij hoe de aardappels gepoot moesten worden: één voor één uit het voorgebonden aardappelschort halen en dan op 50 cm van elkaar poten, zowel in de lengte als de breedte. Heel wat aardappels heeft hij daar gepoot en gekrabd op de 10 ha land van de boer. Heel het gezin werkte dan mee. In die tijd was er in oktober nog de aardappelkrabvakantie. Ook in de tijd van de rogge- en haveroogst hielp heel het gezin mee op het land. Marinus hanteerde daarbij de zicht, een spits toelopend mes, haaks aan een korte steel met dwars geplaatst handvat.
Was er geen werk op het land, dan ging Marinus via het Arbeidsbureau aan het werk in het Westerhuizingerveld bij Balkbrug om daar turf te steken. Na zijn trouwen werkte hij vele jaren bij aannemer Van Dijk in Lutten. Daar was hij opperman bij de metselaars. Aan Sluis Zes hadden de broers Sicco en Willem Kosters een aannemingsbedrijf. Ook daar heeft Marinus gewerkt.

Het echtpaar Marinus en Dina Boessenkool-Schuldink in 1970 (Collectie: fam. Boessenkool)

Militaire dienst.

In 1940, dus aan het begin van de oorlog, ging Marinus in militaire dienst. Hij kwam terecht in Achterberg, niet zo ver van Rhenen. Eerst werd hij ingekwartierd bij een boer. Marinus hielp mee met het

zetten van barakken, waarin hij zelf later onderdak kreeg. Paaltjes met prikkeldraad werden in de grond aangebracht. Gedurende de eerste oorlogsdagen in 1940 lag hij een nacht op de spoorbaan om te kunnen waarschuwen als de Duitsers er aankwamen. Natuurlijk was het 's nachts bitter koud op de rails. Nog haarfijn kan Marinus zich herinneren, dat hij, na een verzoek van de commandant koffie zette voor zichzelf en zijn lotgenoten.

Alle pogingen om de Duitsers tegen te houden hielpen niet veel. Al gauw was de oorlog afgelopen en konden de militairen weer naar huis. Eerst degenen die getrouwd waren en later de ongetrouwde soldaten. Samen met Harm Trip uit Kloosterhaar en Berend Wielen van de Ommerweg, die met Marinus in militaire dienst waren geweest, bezocht hij na de oorlog nog een aantal keren de boerderijen in Achterberg, waar ze ingekwartierd waren geweest. Aanvankelijk met de fiets of bromfiets (vanaf Dedemsvaart!) en later met de auto.

Trouwen en gezin

Nog voor het eind van de oorlog leerde Marinus Dina Schuldink (1919-2003) kennen. Zij was de dochter van Hendrik Schuldink en Aaltje Altena uit Rheezerveen. Al op jonge leeftijd verloor Dina haar moeder, zodat ze die nooit gekend heeft. Freek was haar enige broer. Tot ze ging trouwen (in 1945) werkte ze op de textielfabriek Nemet in Heemse. Aanvankelijk woonde het jonggehuwde stel in bij de ouders van Marinus: aan de Kromhofswijk in Lutten-Hardenberg.

Marinus zelf was ook geboren aan de Kromhofswijk. Hij was de oudste van het gezin. Na hem volgden Jantje (1918), Engbert (1922) en Geert (1934). Zijn ouders waren Roelof Boessenkool en Jantje Compagne, beiden afkomstig uit Rouveen. Marinus' vader ging op een gegeven moment in Lutten aan het werk bij een Groninger agrariër, boer Nust.

Toen de kleine Roelof in april 1945 ter wereld kwam, was het beter elders woonruimte te zoeken en zodoende kwam het jonge gezin Boessenkool aan Sluis Zes te wonen: bij bakker Jan Bakker. Bakker Bakker had een bakkerij met kruidenierswinkel met daarachter nog wat extra woonruimte. Marinus en Dina kregen de beschikking over een deel van de schuur en ze sliepen op de keukenzolder. Daar woonden Dina en

De dubbele woning bij de voormalige turfstrooiselfabriek werd de nieuwe stek voor de fam. Boessenkool (Collectie: HVA)

Het echtpaar Boessenkool met kinderen en kleinkinderen. (Collectie: fam. Boessenkool)

Marinus tot ze drie kinderen hadden: Roelof, Henk en Annie. Toen verhuisden ze naar het begin van de Spekopswijk. Daar huurden ze van de heer Sietsma een deel van een dubbel woonhuis. In het andere deel woonde de familie Reurink. Vergeleken met Sluis Zes was dat een hele vooruitgang. Het gezin bleef zich uitbreiden en meer woonruimte zou heel goed van pas komen. Op een gegeven moment kon Marinus het hele huis kopen. De heer Minke stond borg voor de aankoop. Aldus geschiedde. Zoals vroeger vaak gebeurde, sliepen de jongens aan de ene kant van de zolder en de meisjes aan de andere kant.

Op 93-jarige leeftijd heeft een mens heel wat meegemaakt en te vertellen. Al is het alleen maar aan de hand van de foto's in de kamer. Marinus en Dina kregen samen 13 kinderen: Roelof, Henk, Johanna, Alex (†1989), Marinus, Dirk, Engbert, Frits, Jan (†1979), Alie, Dinie, Hans en Gerda. De meesten wonen met hun gezin in de buurt. Roelof zorgt trouw voor zijn vader.

Velen van de lezers van dit blad zullen zich nog het vreselijke ongeluk herinneren, dat Henk overkwam: hij fietste op de Langewijk, toen een vrachtauto hem passeerde en zijn gezicht schampte, zodat Henk zijn neus verloor. Dat was in 1961. Henk liep toen stage bij de firma Haitjema.

De ijsvereniging

Naast de "kost verdienen" deed Marinus heel veel voor de ijsvereniging: in 2009 werd gevierd dat hij een halve eeuw vrijwilliger was. In de jubileumkrant van de ijsvereniging krijgt Marinus uitgebreid aandacht voor al het werk, dat hij gedaan heeft. Ooit begon hij als baanveger op het kanaal tussen de brug bij "Vredehoef" en de brug bij de zuivelfabriek "Op Hoop van Zegen". Later verkocht Marinus vanuit een kraampje chocolademelk.

In 1959 kwam op de grond van de heer Jac. Hoving een heuse ijsbaan en daar zorgde Marinus er ook weer voor dat de ijsbaan goed geveegd werd: met eigengemaakte bezems. De bezems waren gemaakt van zelf vergaarde berkentakken. Het ijzerdraad, dat erbij nodig was, kreeg hij van smederij Wielenga. Later was er de schuifmachine om de baan aan te vegen. Toen zorgde hij voor de verkoop van kaartjes. Dochter Annie zat in het jeugdbestuur met onder meer Lefert Drogt, Janny Kelder en Jan Henk Timmerman. Zoon Roelof is op een andere manier behept met het ijsvirus: al een paar keer heeft hij de alternatieve elfstedentocht gereden in Oostenrijk. Roelof zit nu bijna 25 jaar in het bestuur van de ijsvereniging. Hij is de ijsmeester van de ijsbaan.

Dina

Toen de kinderen wat ouder waren ging Dina buitenshuis aan de slag: bij postorderbedrijf Wehkamp. Elke dag fietste ze daar 's avonds naar toe met de vrouw van Roelof van Goor. Thuis zorgden de kinderen voor elkaar. Dina vond haar ontspanning door inspanning elders. De daardoor verkregen extra inkomsten gaven haar de mogelijkheid met dochter Gerda op vakantie naar Oostenrijk te gaan. Marinus had ook vakantie, maar hij vond het niet nodig weg te gaan.

Naam Boessenkool

Een verre neef van Marinus, Willem Boessenkool, heeft een stamboom van de familie gemaakt. In het bijbehorende boekwerkje verklaart hij de naam Boessenkool. Een boeskool is een witte kool. Daarvan bestaat een beeldje in Oldenzaal: een jongetje met een grote kool op zijn buik. In 1969 speelde dat beeldje een grote rol bij het Boeskoolfestijn in Oldenzaal.

Terugkijk

Marinus heeft heel wat zien veranderen in zijn leven. Zoals in veel mensenlevens was er verdriet en blijdschap. Wat kan hij enthousiast vertellen over de ijsvereniging en wat er allemaal bij kwam kijken. Alsof hij er dagelijks nog bij betrokken is.

Midden op de foto de dubbele woning van de fam. Boessenkool gezien vanuit het noorden. (Foto: Maarten Slot)

Marinus mag terugkijken op een leven, dat zeker waard was geleefd te worden.

Wil Wytzes-Bakker

N.B.

Bovenstaand verhaal lag al bij de drukker toen het droeve bericht binnenkwam, dat Marinus Boessenkool was overleden. Na een kort ziekbed overleed hij op vrijdag 26 november in het ziekenhuis te Hardenberg. Vanaf deze plaats wensen we de kinderen en kleinkinderen Boessenkool veel sterkte toe nu hun beide ouders (grootouders) er niet meer zijn. In overleg met de familie is besloten het verhaal over hun vader toch te plaatsen.

De redactie

De vliegtuigcrash op Den Oosterhuis 8 maart 1944

Onlangs bracht Marla Olson. Dochter van de navigator van de "Portland Ann" een bezoek aan Nederland en in het bijzonder ook aan Balkbrug en omgeving.

8 maart 1944

Het weer op biddag 8 maart 1944 was een beetje heiïg, maar merendeels helder en zonnig, ongeveer acht graden. Het was de eerste keer dat de Amerikanen overdag bombardeerden. Het doel was Berlijn of eventueel een kogellagerfabriek in die buurt. Er namen hieraan 623 bommenwerpers deel. Zevenendertig "bombers" en achttien "fighters" zijn neer gehaald door afweergeschut en Duitse jagers. De Luftwaffe verloor tweeënveertig jagers. Ten noord-oosten van Ommen werd de "Portland Ann" geraakt en moest de bemanning het vliegtuig verlaten. Er was op dat moment gelukkig niemand gewond en allemaal konden ze aan hun parachute veilig de grond bereiken. De eersten kwamen neer in de buurt van Ommen. Daar werden twee mannen gearresteerd, waarvan er één bij de landing zijn linker enkel gebroken had. De anderen zijn ontkomen.

Springen

Marla, de dochter van Olson (de navigator van het vliegtuig) vertelde mij het volgende verhaal. "Mijn vader was bij de tweede groep. Eén lid van de bemanning, Andersen, die voor hem zou springen, greep op het laatst een stang vast en wilde deze niet meer loslaten. Mijn vader ging toen op zijn vingers staan, toen moest hij wel loslaten en springen". Het is niet verwonderlijk dat deze jongens bang waren. Ze waren allen rond de twintig jaar en hadden nog nooit gesprongen.

Het vliegtuig met bemanning voor een bombardementsvlucht, met derde van links Marlowe Olson, wiens dochter onlangs hier was om de plek te bezoeken waar het vliegtuig neerkwam.

(Collectie Jan Nijensikkens)

De "Portland Ann", liggende op Den Oosterhuis. (Collectie Jan Nijensikkens)

(Ze hadden alleen theorielessen gehad). "Mijn vader kon zich later nog goed de totale stilte herinneren tijdens het naar beneden zweven. Hij was alleen bang om in een kanaal of een ander water te recht te komen, want hij kon namelijk niet zwemmen. Deze (tweede) groep is tussen Ommen en Dalfsen neergekomen en ondergedoken met hulp van verzetsmensen. Alleen Hooper (de laatste) is pas boven Balkbrug gesprongen. Was hij het die het toestel een kleine zwenking naar het noorden liet maken? We weten wel dat hij bij het "Canadabos" terecht gekomen is. Zijn verhaal is beschreven in ons verenigingsblad no. 3, jaargang 1998.

Veilig thuis

Alle bemanningsleden zijn weer veilig thuis gekomen, maar dat ging na veel omzwervingen. Op de twee gearresteerden na, hebben ze allen ondergedoken gezeten in Dalfsen, Vollenhove, Surhuisterveen, Drachten en in Noord-Brabant. Na een tijdje zijn ze op de "pilotenlijn" naar Spanje gezet. Door verraad zijn ze allemaal in België opgepakt en alsnog naar diverse krijgsgevangenkampen in Duitsland gebracht. Voor het einde van de oorlog hebben ze nog lange dodenmarsen naar het westen moeten maken in sneeuw en barre kou, soms wel meer dan een maand lang, omdat het Russische leger van uit het oosten oprukte.

Tot slot

Met veel dank aan Paul Hermsen (HCO Zwolle) voor de foto's van het vliegtuigongeluk. Eveneens aan Teunis Schuurman uit Vollenhove, die veel en prachtig werk verrichtte. Teun heeft in de laatste vier jaar een heel groot netwerk opgebouwd van tijdens de oorlog verongelukte vliegtuigen in onze omgeving en de NO-polder. Hij heeft heel veel speurwerk gedaan en daardoor veel contacten in Amerika, Canada , Australië en Engeland.
Paul en Teun, ik ben blij jullie te mogen kennen. De lezers wil ik vragen om tijdens de feestdagen ook eens aan de jonge mensen te denken, die gezorgd hebben dat wij in vrede en vrijheid kunnen leven.
OPDAT WIJ NOOIT VERGETEN.

Jan Nijensikkens

R.K. Basisschool "De Langewieke" (1980)

Bovenste rij: 1. juf Agnes, 2.
8. Jo

Zittend: 1. Han Rooth, 2. Leonard Huser, 3.

Agnes, 2. Mariska Hoekstra, 3. Petra Reurink, 4. Carola Schuurman, 5. Marieke Wever, 6. Sonja Bontjer, 7. Suzan Holleman,
8. Joëlla Fieman, 9. Dayen Spijker, 10. Silvia Hollander, 11. Wendy Leijtens, 12. Carolien Harbers, 13. Patrick Gruppen
l Huser, 3. Tom Heitbrink, 4. Tom Rooth, 5. Marcel Overmars, 6. Richard Tempelman, 7. Chiel Wessels, 8. Marco v. Belzen,
9. Hajo Dopmeijer, 10. Henri Wibier, 11. Sigrid Redder, 12. Wim Kosse, 13. Marcella Oosterveen.

Einde seizoen

Op zondag 31 oktober jl. was ons museum dit jaar voor de laatste keer geopend voor het publiek.
Nog een paar bezoekers kwamen op die middag een kijkje nemen.
We mogen zeker tevreden zijn over het bezoekersaantal gedurende dit seizoen 2010. In de komende maanden wordt er in de oudheidkamer een nieuwe foto-expositie ingericht en krijgen ook de vitrines weer een nieuwe inhoud.
Op 2 en 3 april 2011 is het museum-weekend, dan start het nieuwe seizoen. We hopen dat onze vrijwilligers vanaf die datum weer heel veel bezoekers mogen ontvangen in ons museum.

Dedemsvaart in persoonlijke verhalen

"MensenVerhalen" is één van de meest opvallende boeken, waarin de geschiedenis van Dedemsvaart centraal staat. Het bevat niet alleen het tragische verhaal van "onze" baron, maar vooral ook een bonte verzameling interviews met een al even bonte verzameling dorpsgenoten. Ze vertellen allemaal over hun eigen ervaringen in ons mooie dorp, en schetsen daarmee een bijzonder beeld van Dedemsvaart in de 20ste eeuw. Het is in feite algemene historie vanuit een persoonlijk perspectief. Ieder voor zich geven ze de Dedemsvaartse geschiedenis een eigen en herkenbaar gezicht. Je vóelt het verleden…

Een paar van de geïnterviewden zijn inmiddels overleden. Hun verhalen waren normaal gesproken voor altijd onverteld gebleven. In "MensenVerhalen" zijn ze gelukkig definitief vastgelegd, zodat de generaties van de toekomst niet alleen weten wat hun voorouders om zich heen zagen gebeuren, maar ook wat ze daarbij voelden.
"MensenVerhalen" is een heerlijk boek om van tijd tot tijd even doorheen te bladeren en in te lezen. Het is vooral ook het perfecte boek om in deze tijd van het jaar cadeau te doen!
Het boek "MensenVerhalen" is verkrijgbaar bij de MultiMedia Shop in Dedemsvaart en tijdens de Kiekjesdagen natuurlijk ook in de Gashouder.

Redactie

Enige personen die een verhaal vertellen in het boek "Mensen verhalen".

Klaas Smit, geboren op 26 februari 1930, was even in Nederland terug voor het 60-jarig huwelijksfeest van zijn zus en zwager. Hij vertelde over zijn leven, voordat hij weer vertrok naar Canada.

Het geboortehuis van Klaas stond aan de Sponturfwijk. Zijn ouders waren Roelof Smit en Aaltje Spijker (zij kwam uit Rouveen). Vader en moeder Smit kregen vijf dochters: Jentje, Hendrikje, Klaasje, Geesje, Aaltje en een zoon Klaas.
Vader Smit had een klein boerderijtje, op de plaats waar we nu het pand Sponturfwijk 26 vinden. Het echtpaar Smit is daar omstreeks 1923 komen wonen.
Op een gegeven moment werd het huis te oud en te klein. Het werd gedeeltelijk afgebroken en het voorhuis werd volledig vernieuwd, voor een bedrag van totaal 1900 gulden.

Naar school

Klaas bezocht de Christelijke lagere school aan de Zwolseweg (afgebroken). Samen met z'n zussen en enkele buurkinderen liep Klaas er dagelijks naar toe. Enkele leerkrachten waren o.a. juf van Veen, juf Dieleman, juf Miedema (tijdens de oorlog) en meester Koerselman (hij is nog opgepakt in de oorlog).
Klaas vertelde dat (ondanks dat hij wel eens voor straf in de hoek stond) het best een leuke tijd was op school. Met de jongens voetbalde hij in het bos achter de school. Dit gebeurde op klompen. Er sneuvelde nogal eens een klomp. Geld voor een nieuwe was er niet, dus kwam er een bandje over. De jongens bouwden ook graag hutten in het bos. Het was een favoriete speelplek. In de oorlog oordeelden de Duitsers dat gymnastiek een verplicht vak moest zijn op school. Zomers zwemmen en 's winters gymnastiek. Klaas vertelde dat hij

De Christelijke Lagere School te Balkbrug. (Collectie HVA)

Het verhaal van Klaas

Klaas Smit, geboren op 26 februari 1930, was even in Nederland terug voor het 60-jarig huwelijksfeest van zijn zus en zwager. Hij vertelde over zijn leven, voordat hij weer vertrok naar Canada.

Het geboortehuis van Klaas stond aan de Sponturfwijk. Zijn ouders waren Roelof Smit en Aaltje Spijker (zij kwam uit Rouveen). Vader en moeder Smit kregen vijf dochters: Jentje, Hendrikje, Klaasje, Geesje, Aaltje en een zoon Klaas.
Vader Smit had een klein boerderijtje, op de plaats waar we nu het pand Sponturfwijk 26 vinden. Het echtpaar Smit is daar omstreeks 1923 komen wonen.
Op een gegeven moment werd het huis te oud en te klein. Het werd gedeeltelijk afgebroken en het voorhuis werd volledig vernieuwd, voor een bedrag van totaal 1900 gulden.

Naar school

Klaas bezocht de Christelijke lagere school aan de Zwolseweg (afgebroken). Samen met z'n zussen en enkele buurkinderen liep Klaas er dagelijks naar toe. Enkele leerkrachten waren o.a. juf van Veen, juf Dieleman, juf Miedema (tijdens de oorlog) en meester Koerselman (hij is nog opgepakt in de oorlog).
Klaas vertelde dat (ondanks dat hij wel eens voor straf in de hoek stond) het best een leuke tijd was op school. Met de jongens voetbalde hij in het bos achter de school. Dit gebeurde op klompen. Er sneuvelde nogal eens een klomp. Geld voor een nieuwe was er niet, dus kwam er een bandje over. De jongens bouwden ook graag hutten in het bos. Het was een favoriete speelplek. In de oorlog oordeelden de Duitsers dat gymnastiek een verplicht vak moest zijn op school. Zomers zwemmen en 's winters gymnastiek. Klaas vertelde dat hij

De Christelijke Lagere School te Balkbrug. (Collectie HVA)

het leren zwemmen het enige positieve punt is dat hij zich nog van de oorlogstijd kan herinneren.

Vervolgonderwijs en werken

In 1942 is er een ambachtschool in Dedemsvaart gekomen en wel in een gedeelte van Hotel Steenbergen (nu Varwijk Meubelen). In 1943 ging Klaas leren voor timmerman. Na ruim twee jaar ging hij werken bij de Vries en Meyerink, later aannemersbedrijf Buitenhuis (Hoofdvaart).

Tijdens de oorlogsjaren was er niet veel nieuw materiaal voorhanden en bestond het werk grotendeels uit reparatiewerk, vooral het uitstukken van deuren in de boerderijen. Klaas vertelde dat hij tijdens de werkzaamheden bij de boeren, menigmaal mocht mee eten tussen de middag. Zijn eigen brood nam hij dan weer mee naar huis. Een tweetal collega's die hij zich nog herinnert waren: Johan Siegers en Bertus Michel.

Naar Canada

Omstreeks 1950 kwam Egbert Jan Witten (getrouwd met zus Hendrikje) terug uit Indië. Hij begon binnen de familie te praten over een vertrek naar Canada. Daar was volgens hem vast meer te verdienen dan hier in Holland. (Begin jaren vijftig was er een hausse van emigranten naar verschillende plaatsen over de oceanen). Klaas vertrok in 1952 en ruim een jaar later vertrokken moeder Smit en drie dochters eveneens naar Canada. Jentje ging niet mee. Zij nam samen met haar man Geert Bouwman het boerderijtje over. Hun toekomst lag in Nederland. Zo werden veel families in de jaren vijftig door emigratie gescheiden.

Klaas met zijn zussen v.l.n.r.: Hennie, Jennie en Klara. (Collectie Jennie Bouwman)

Staand v.l.n.r.: Klara, Klaas, Alie en Gé
Zittend: Hennie, moeder Smit en Jennie.
(Collectie Jennie Bouwman)

Terug naar de jeugdjaren

Water heeft altijd aantrekkingskracht op kinderen, zo ook op Klaas en vriendje Meeuwis. Vissen in de "Sponturfwieke" was een geliefde bezigheid,
Meeuwis met een bamboehengel, Klaas

niet. Hij moest creatiever denken en hij haalde een tak uit de
boom, een stuk touw eraan , een speld als haak en zo werd er vrolijk gevist. Bij mooi weer gingen ze zwemmen en wel in water bij het Strooiendorp. In de volksmond werd dit de "Nijewieke" genoemd. Ongeveer tegenover het huidige Strooiendorp 6 (toen was daar Geu Meesters woonachtig) was een harde zandplaat en hier kon de jeugd zich prachtig vermaken.

Oorlog

Klaas vertelde enige ervaringen, die hem zijn bijgebleven. Zo zaten op een avond Klaas en zijn vader aardappels te schillen voor het middagmaal van de volgende dag [dit was altijd hun taak). Ineens was er een enorme dreun. Ze zagen drie ramen kapot knappen. Ze keken naar buiten en zagen richting de Langewijk een strook van vuur, tegelijkertijd hoorden ze vliegtuigen. Een Engels vliegtuig werd in de lucht aangevallen door enkele Duitse jagers. Het Engelse vliegtuig probeerde weg te komen maar liet zijn lading vallen. Een geluk bij een ongeluk was, dat deze in een drassig weiland terecht kwam, anders was de ramp niet te overzien geweest.
Nog een ervaring. Klaas en Meeuwis wilden de bevrijding meevieren en liepen richting Dedemsvaart. Opeens hoorden ze geweerschoten. De jongens werden bang en vluchtten bij mensen binnen. Ze hebben daar gezamenlijk een poosje in de kelder gezeten.
Later op de dag liepen de jongens naar Balkbrug. Op enige afstand zagen ze Duitse soldaten met enkele mannen lopen. Ze hoorden dat er geschoten werd richting Sponturfwijk. Klaas en zijn vriend maakten dat ze thuis kwamen.

De plek waar Klaas werd geboren. Het oude boerderijtje (nu Sponturfwijk 26) is geheel verbouwd. (Collectie Jennie Bouwman)

Wat was er nu gebeurd die dag? Terwijl de Canadezen zich terugtrokken naar Gramsbergen en Coevorden en de plaatselijke leden van de verzetsbeweging zich bij hen aansloten, keerden een paar Duitsers vanuit Balkbrug weer terug naar Dedemsvaart. Ze hadden in de gaten dat ze geen schijn van kans hadden tegen de Geallieerden en waren woest. Ze wilden nog even laten zien, wie de baas was. Bij het tramstation aangekomen zagen ze een groep mensen, die bij elkaar stonden om de bevrijding te vieren. Dat werd een paar van hen fataal. De Duitsers pakten tien mannen op. Een daarvan wist te ontsnappen door in het water te springen en heelhuids de overkant te bereiken. Er werd nog wel op hem geschoten, maar in hun halve dronkenschap wisten de Duitsers hem niet te raken. De andere negen werden afgevoerd naar Balkbrug. Wat daar gebeurde, is bekend. Een groot drama.

Vader overleden

Op een dag waren vader Smit en Klaas met paard en wagen onderweg. Opeens schrok het paard, waarschijnlijk door de schittering van zonlicht. Het paard sloeg op hol en het hele spul kwam in het water terecht. Vader Smit had door dit ongeval zoveel van het toen toch wel erg vieze water binnen gekregen, dat hij een week later is overleden. Het gezin Smit bleef met veel verdriet achter, maar het moest wel verder. Moeder besloot enige stukken land en wat koeien te verkopen. De dochters verdienden wat geld door uit werken te gaan en zo redden ze het samen.

Emigreren

Zoals al eerder genoemd is het grootste deel van het gezin Smit de oceaan overgestoken en is daar helemaal ingeburgerd. Klaas heeft op verschillende plekken gewerkt, o.a. bij een tuinderij.

Klaas Smit in Canada. (Collectie: Jennie Bouwman)

Later heeft hij het timmermanschap weer opgepakt. Nu geniet hij van zijn vrije tijd en komt hij met regelmaat in zijn geboorteland. Hij geniet dan van het wandelen in " 't Heuveltiesbos" en het eten van de hier toch wel goedkope "bruune bonen".

Klaas zijn levensvisie is: "Zo gezond mogelijk eten door zo weinig mogelijk vlees te nuttigen."

Klaas benoemde een uitspraak van Hippocrates die leefde van 460-370 v Chr.: "Laat uw voedsel uw geneesmiddel zijn en uw geneesmiddel uw voedsel."

Tot slot

Moeder Smit is er niet meer. Met het ouder worden werd haar geheugen wat minder en als men haar dan vroeg: "Hoe oud ben je?" Dan zei ze de volgende spreuk:

"Ik ben zo oud als mijn handen
maar niet als mijn tanden,
Mijn hoofd en mijn oren
zijn op dezelfde dag geboren."

Marry Brand-Doosje

Eerst wil ik even terugkomen op de naam zooitjespand. Die naam lijkt een wat mindere naam te geven aan de mensen die hier woonden. Net of het een bij elkaar gerommeld zooitje was. Dat er veel uiteenlopende mensen met verschillende beroepen woonden, lijdt geen twijfel. Ze hadden echter allemaal dezelfde instelling, nl.: "hard werken om vooruit te komen in deze wereld", zou mijn familie zeggen. Ome Hendrik zou daar nog aan toevoegen: "En de ogen niet in de buuse holl'n." In de volgende verhalen wil ik het vierde pand, met zijn aanwonende mensen en hun bedrijvigheden graag aan u vertellen, met als rode draad de fam. Reinder en Wilhelmina Nijensikkens-Snijder.

Het vierde pand

Om met de nieuwe naam te beginnen heb ik eerst het boek DE DEDEMSVAART, geschreven door Jhr. Teixeira de Mattos, uit 1903 geraadpleegd. Hij schrijft het volgende: "Het vierde pand, van sluis 4 in het Huizingerveld tot sluis 5, het veenschut. De lengte bedraagt 3024 m." Het pand is in zijn ogen, één der minst belangrijke. Ten opzichte van het hele kanaal kan ik dat wel billijken. Laten we maar eens kijken naar de mensen die hier neergestreken zijn.

Jonkheer Mr. G.C. Junius van Hemert

We beginnen bij Jonkheer Mr. G. C. Junius van Hemert. Hij was het die huize "DALVOORDE" heeft laten bouwen. Een herenhuis met park, waarin

Huize "Dalvoorde" voor de brand in 1935. (Collectie: HVA)

wandelpaden, vijvers, bloementuin, moestuin, boomgaard en weiden, een tuinmanswoning met koetshuis en achtergelegen bosgronden. Na zijn dood werden zijn eigendommen te koop aangeboden. Op 10 april 1888 werden zijn bezittingen ingezet. De buitenplaats, met park en koetshuis enz. ter grootte van 36.34.50 hectaren werd ingezet op 9195 gulden. Drie keuterijen samen groot 18.40.00 hectare werden ingezet op 8700 gulden en de boerenplaats "Willemshoeve" (nu "Mariahoeve") groot 37.49.20 hectare op 14610 gulden.

Gijsbert Christiaan Junius van Hemert werd op 23 september 1822 geboren in 's-Gravenhage. Hij studeerde af in 1845 te Leiden als meester in de rechten. In 1848 kwam hij naar Balkbrug en heeft door exploitatie van venen, ontginningen van landerijen enz. bijgedragen aan de ontwikkeling van deze streek. Nadat hij eerst als raadslid in de gemeenteraad zijn bestuurlijke kwaliteiten bewezen had, werd hij op 5 juli 1852 afgevaardigd naar de Provinciale Staten. In 1857 werd hij lid van de Gedeputeerde Staten. Bij zijn 25-jarig jubileum in 1882 schonk hij een gift van 500 gulden voor de armen in Avereest en Nieuwleusen, "zonder onderscheid van godsdienstige gezindte". Het is leuk te weten dat hij in 1879, bij een inkomen van 7000 gulden, 280 gulden hoofdelijke omslag moest betalen.

Zijn werkzaamheden

Door zijn succes met de verbouw van tabak kwamen hier tabaksplanters naar toe. Dat gaf veel werkgelegenheid. Ook werden er grote droogschuren gebouwd. Hendrik Veldhuizen en Antonie Koudijs waren tabaksplanters uit Woudenberg, die zich hier kwamen vestigen.

In 1852 werd de grintweg Lichtmis - Heemse aangelegd, in 1855 de grintweg Ommen-Balkbrug en in 1857 de weg Balkbrug-De Wijk. Dat allemaal op initiatief van Van Hemert. Hij had ook een plan voor een tramlijn van Zwolle via Dalfsen, Ommen en Hardenberg naar Coevorden. Vervolgens terug langs de Dedemsvaart naar Dedemsvaart-dorp en via Dedemsvaart-Staatsspoor naar Zwolle. Het plan werd afgekeurd, maar de lijn van Dedemsvaart-dorp naar Dedemsvaart-Staatsspoor kreeg hij wel voor elkaar.

DEDEMSVAART. De tabaks cultuur wordt hier meer en meer uitgebreid. Door de gunstige uitkomsten door den Heer *van Hemert* omtrent dien verbouw verkregen is ook een ander aangemoedigd, die deze tak van nijverheid op uitgebreide schaal schijnt te willen beginnen.

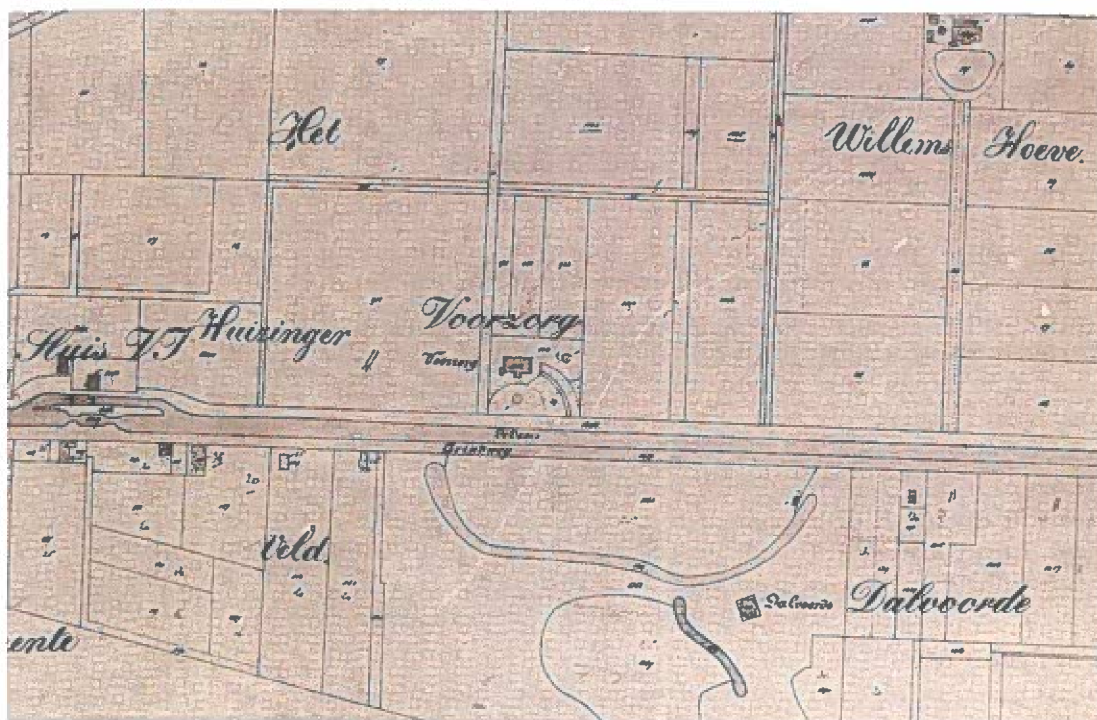
STOOMTRAM
LANGS DE
DEDEMSVAART.

Allen die belang stellen in den **aanleg van voornoemden Tram** worden uitgenoodigd **Maandag 17 Dezer** des avonds precies te zes uur eene Vergadering bij te wonen in het Hotel Steenbergen.

J. D. RUIJS.
Jhr. Mr. G. C. JUNIUS VAN HEMERT.
C. PIEK.
Mr. W. J. Baron VAN DEDEM.

Het landgoed en de jacht

Op het landgoed was veel werk te doen. Naast de tuinman en de koetsier waren er ook veel losse krachten werkzaam. Meestal waren dat keuterboeren uit de omgeving, die er zo wat geld bij verdienden. Het was algemeen bekend dat Van Hemert trots was op zijn jachtgebied, waar hij ging jagen met vrienden en kennissen, maar ook wel mensen die hij achter zijn plannen wilde krijgen werden uitgenodigd. Hij wilde absoluut niet dat er gestroopt zou worden. Eén

Plattegrond van de omgeving rond Huize "Dalvoorde". (Collectie HVA)

van zijn losse arbeiders (Wagenvoorde), die in een klein boerderijtje woonde niet ver van het landgoed, had hier het volgende op gevonden. Hij zaaide winterwortels, plantte boerenkool en andere koolsoorten vlak achter zijn huis en in de herfst en winter kwamen hier hazen, konijnen, fazanten en duiven op af. In het achterhuis had hij een gaatje in de ruit gemaakt (net als de man in Showroom, die vanuit de keuken vossen schoot), zo kon hij schieten zonder dat de jonkheer het hoorde.

Een haas in de boerenkool

Waar nu Rein en Janny Jansen met hun zonen een bloeiend autobedrijf hebben, stond vroeger een oud boerderijtje. Hier woonde vroeger een familie Broekman en daarvoor de familie Bouwhuis. Op een dag kwam Bouwhuis met een bootje over gevaren. Gehaast vroeg hij aan opoe of de jongens een geweer klaar hadden staan, want er lag een dikke haas in de boerenkool. De oudste zoons waren niet thuis, maar één van de jongste zoons wist er wel één te staan. In de hoek van de schuur stond een oud groot geweer. Deze werd aan de overbuurman gegeven, die zich haastte om weer aan de overkant terug te komen, om de grote haas te verschalken.

Het geweer was een wapen met een "praatje". De jongens hadden het geweer gekregen van een oude soldaat, die jarenlang oppasser geweest was in de bedelaarskolonie. Hij was nu bij hen in de kost, omdat hij geen familie had. Het was een geweer uit de Franse tijd, een voorlader. De drie jongens hadden er goed wat kruit in gestopt met daar bovenop een prop, dan hagel en weer een prop. Nu kon het feest beginnen. Geen van drieën durfde echter te schieten, omdat ze toch wel rijkelijk veel kruit hadden gebruikt. ("Om te zien of ie het wel zol holl'n"). Je kon immers maar nooit weten. Het geweer aan een

paal binden en met een touwtje de trekker overhalen was geen optie, dat leek hen ook veel te gevaarlijk. Onder het motto "komt tijd, komt raad" werd de oude voorlader in de schuur gezet. Die tijd was nu dus gekomen!
Bouwhuis vond het wel een beetje een lang geweer, maar het zou vast wel zuiver schieten. In zijn gedachten had hij de haas al in de pan. Thuis gekomen ging hij gauw naar het achterhuis. Op de deel, waar links tegen de achtermuur het toilet (toen nog gewoon het "schijthuussie") stond, ging hij op de knieën liggen op de brede plank, waaronder het tonnetje stond. Hij kon zo precies de loop van het geweer door het kleine raampje schuiven, mikken en vuren. Nadat hij de haan overgehaald had gebeurde er heel even niets, toen een hevig sissen en roken gevolgd door een harde knal. De schutter vond zichzelf terug, zittend op het "huussie" met in zijn beide gevoelloze handen de houten kolf van het geweer. De gebarsten loop lag buiten. Zijn vrouw, afgekomen op de knal vond hem daar. "Wat doe i'j door toch man". "Ik schiete nooit meer een geweer of en ik kan ook nooit meer melken", bracht hij er hevig bevend uit. "Ik hebbe niks gien gevuul meer in de haanden".
Gelukkig is het allemaal goed afgelopen. Na een poosje begonnen zijn handen weer te tintelen en toen hij 's avonds naar bed ging was het gevoel al weer grotendeels terug.
Wel heeft hij nog dagenlang met een zwart gezicht rondgelopen. Van het ontplofte kruit had hij zwarte spikkels in zijn gezicht gekregen. "Net goed", zeiden de jongens: "ie mut ook gien haze in het leger willen schiet'n."

Pand van de fam. Bouwhuis aan de Zwolseweg. Op deze foto Berend Jan Broekman (1877) en Gerritdina Bouwhuis (1879). (Collectie: Jan Nijensikkens)

Opoe maakte wat mee met haar vijf zonen. De jongste, mijn vader, stond er altijd met de neus bovenop als zijn broers patronen aan het draaien waren. Hagelpatronen voor de jacht. Zijn belangstelling ging vooral uit naar de hoorn met kruit. Toen hij op een middag alleen thuis was, is hij gaan experimenteren met kruit en de kachel. De verhalen hier over werden in de loop der jaren mooier en mooier. Ik wil me echter bij de versie van zijn oudste broer Berend houden: De kachel was een meter van de muur geschoven, de schoorsteen van het dak geslagen en de waterketel is nooit meer teruggevonden.

Preekstoel in Hervormde kerk

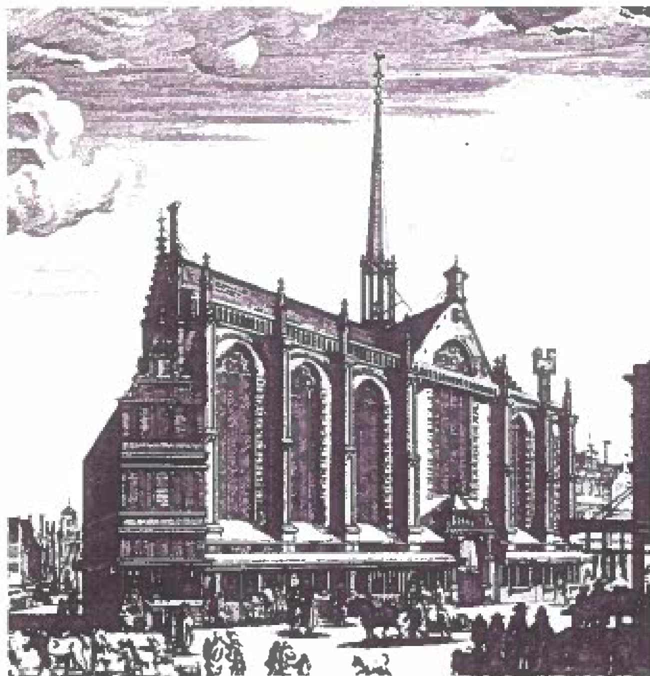
De Nederlandse Hervormde kerk aan de Hoofdvaart te Dedemsvaart werd in 1834 gebouwd. Ruim vijftig jaar geleden, in 1959 is het interieur van de kerk gemoderniseerd waarbij toentertijd een moderne preekstoel geplaatst is. De oude preekstoel uit de begintijd van de kerk voldeed niet meer aan de eisen van die tijd, deze werd afgebroken en afgevoerd. Na de restauratie van de buitenzijde van het kerkgebouw in 1982 werd ook de binnenzijde gerestaureerd, zoveel mogelijk in de vroegere stijl. De moderne preekstoel paste ook niet meer bij de gerestaureerde binnenzijde van de kerk. Er werd gezocht naar een stijlvolle passende preekstoel. En zo kreeg men contact met de eigenaar van de buiten gebruik gestelde preekstoel van de eveneens buiten gebruik gestelde Nieuwe Zijds Kapel van Amsterdam. Deze preekstoel bleek geschikt voor de Hervormde kerk van Dedemsvaart en in 1988 kreeg die preekstoel een plaats in de kerk. Na plaatsing bleken de historische preekstoel en het interieur, ondanks de verschillende stijlen, goed bij elkaar te passen. In Dedemsvaart is door het aannemersbedrijf gebr. Lubbers een eenvoudig van vorm maar toch zeer smaakvol royaal klankbord boven de preekstoel vervaardigd.

Nieuwe Zijds Kapel te Amsterdam

Deze kapel dateert uit de 14e eeuw. Na de reformatie was er behoeft aan een preekstoel. De preekstoel uit de Nieuwe Zijds Kapel dateert uit het jaar 1630 en lijkt sterk op de preekstoel van de Amsterdamse Westerkerk en op de kuip van de preekstoel in de Amsterdamse Oude Kerk. De oude gotische Nieuwe Zijds Kapel, die stond

De Ned. Hervormde Kerk aan de Hoofdvaart te Dedemsvaart. (Collectie: HVA)

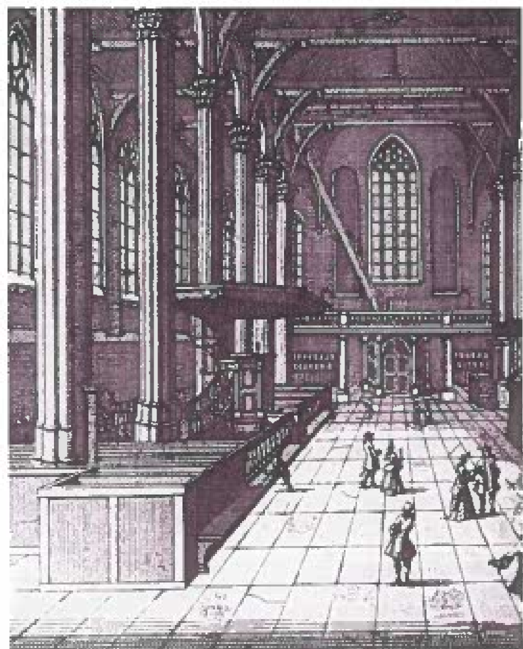
De Nieuwe Zijds Kapel te Amsterdam (1345).
(Collectie: HenkJan Krikke)

tussen de Kalverstraat en het Rokin, is in 1912 wegens bouwvalligheid vervangen door een eenvoudiger kapel. In die vernieuwde Nieuwe Zijds Kapel kreeg de preekstoel uit 1630 wel weer een plaats. Van het overige meubilair van de afgebroken kapel verhuisde het tochtportaal naar de Oude Kerk en kreeg de gotische orgelkas een plaats in een kerk van Jutphaas; de beschilderde orgelluiken bevinden zich thans in het museum "Het Catharijne Convent" te Utrecht.

De preekstoel op oude afbeeldingen

Naast de genoemde orgelluiken uit de voormalige Nieuwe Zijds Kapel, bezit het Utrechtse museum "Het Catharijne Convent" ook nog twee schilderijen met het interieur van de kapel. Op die beide schilderijen is de preekstoel te zien. Deze schilderijen dateren uit het midden van de 17e eeuw. (Zie daarvoor het artikel van P. Dirkse "De Nieuwe Zijds Kapel en de inrichting in de 17e eeuw", dat in het tijdschrift Spiegel Historiael is verschenen in 1977 nr.12 pag. 9-16). In het Amsterdamse gemeentearchief bevinden zich gravures met daarop de voormalige Nieuwe Zijds Kapel en gravures met het interieur van de voormalige kapel. Op de gravures van het interieur is de preekstoel goed te zien. Ook is er een foto van de preekstoel in de vernieuwde kapel van na 1912. In de jaren zeventig van de vorige eeuw is de Nieuwe Zijds Kapel buiten gebruik gesteld. De preekstoel werd terzijde gesteld, maar het klankbord bleef in de kapel.

De buiten gebruik gestelde Nieuwe Zijds Kapel in Amsterdam is te midden van de hedendaagse bebouwing nog enigszins te herkennen, met name aan de thans nog bestaande toegangsportieken aan het Rokin en in de Enge Kapelsteeg.

Interieur Nieuwe Zijds Kapel. Links is duidelijk de preekstoel te zien. (Collectie: HenkJan Krikke)

Beschrijving van de historische preekstoel

Van de preekstoel in de Hervormde kerk aan de Hoofdvaart is de kuip het oudst, deze dateert uit de gouden eeuw (1630). De kuip is zeskantig van vorm en heeft op elke hoek een pilaar van 84 cm lengte in Corinthische stijl. De pilaren hebben verticale groeven, cannelures genoemd. Het onderste gedeelte van die pilaren heeft kwabvormige ornamenten, terwijl de bovenkant een rijk bewerkte bekroning heeft. De bovenrand van de kuip van de preekstoel heeft rondom een bewerkte sierlijst. Op de hoeken van de kuip bevinden zich achter de pilaren paneelhouders met fantasiemotieven. De verticale rechthoekige panelen zijn onderverdeeld in twee boven elkaar geplaatste verticale kleinere rechthoeken, alles symmetrisch. De rand van de bodemplaat van de kuip is naar alle zijden iets uitstekend en met houtsnijwerk bewerkt. Het onderstuk van de kuip heeft naar onderen toe zes bolrond (convex) gebogen bewerkte stijlen, met een gestileerde kop aan de bovenkant van die stijlen, ze bevinden zich net onder de rand van de kuipbodem. Tussen deze zes gebogen stijlen bevinden zich zes eveneens naar binnen toelopende convex gebogen ondervlakken, elk met een wapenschildachtige versiering. De gehele kuip rust op een naar onderen toe smaller wordende zeskantige forse houten pilaar, geflankeerd door zes ronde steunzuiltjes. Het geheel staat op een houten fundament. Opvallend is dat zowel de kuip van de preekstoel in de Amsterdams Westerkerk en die in Grote of St. Stevenskerk in Nijmegen ook een dergelijk onderstuk hebben. Maar bij deze zijn de onderste zuiltjes bewerkt (er is wel verondersteld dat de gladde ronde zuiltjes onder de Dedemsvaartse preekstoel uit een latere periode zijn, zij zouden een eenvoudiger vervanging zijn van ooit ook hier bestaand hebbende bewerkte steunzuiltjes). Anders dan de kuip van de preekstoelen in de Dedemsvaartse kerk, de Westerkerk en de Oude Kerk van Amsterdam heeft de Nijmeegse preekstoel bewerkte panelen. De preekstoeltrap van Dedemsvaart heeft twee op bewerkte houten stijlen rustende leuningen en draait naar rechts, maar ook iets naar voren. De preekstoel stond immers in de oude Nieuwe Zijds Kapel tegen een pilaar. De trap is herkenbaar op de oude gravures. De binnenzijde heeft een verstelbare bodem en een zetel. Het met houtsnijwerk versierde rugstuk is anders van stijl dan de preekstoel zelf.

Maker van de preekstoel

Het is niet bekend wie de maker van de preekstoel is geweest. De preekstoel heeft met die van de Westerkerk de meeste overeenkomsten, maar ook daarvan is de maker niet bekend. De kuip van de preekstoel van de Oude Kerk heeft een sterke gelijkenis met de Dedemsvaartse preekstoel. Maker van de preekstoel van de Oude Kerk is Jan Pietersz. In de gildeboeken van Amsterdam komt in die tijd de naam Jan Pietersz voor, deze was evenals zijn vader kistenmaker (meubelmaker). De preekstoel in de Grote of St. Stevenskerk komt ook uit Amsterdam en is gemaakt door Joost Jacobse.

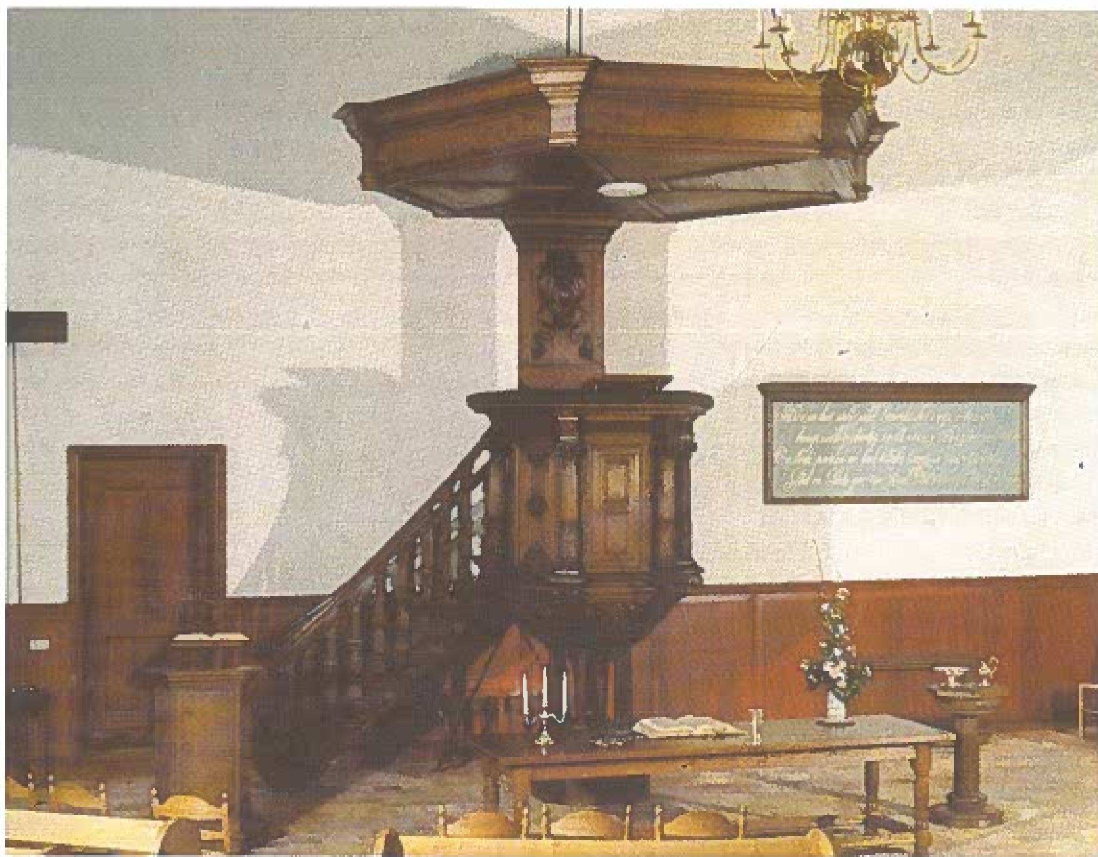
Tenslotte

De oude ruim 380 jaar oude preekstoel uit de voormalige Nieuwe Zijds Kapel heeft een passende en waardige plaats gekregen in de Hervormde kerk aan de Hoofdvaart.

HenkJan Krikke

N.B.

1. Anders dan werd vermeld in Spiegel Historiael 1977, wordt het schilderij "Interieur van de Nieuwe Zijds Kapel"

De preekstoel in de Hervormde Kerk te Dedemsvaart. Naast de preekstoel een paneel met het gedicht uit 1834 "Hier in het stille veld" van Pieter Rutger Feith. (Collectie: HVA)

thans toegeschreven aan H.J. van Baden (Info mevr. T. Kootte conservator van museum Het Catharijne Convent te Utrecht). Het betreft een olieverf op doek 73 x 91 cm, 1657-1658, en heeft inventarisnr. RMCC s 11 (Rijksmuseum het Catharijne Convent schilderij 11)
2. In het artikel in het blad "Ons Amsterdam" 1976 pag.106 wordt gesteld dat de preekstoel in de Nieuwe Zijds Kapel ruim 200 jaar geleden werd overgebracht vanuit de kerk van Diemen. Helaas blijkt dit maar een eenmalige vermelding, zonder bronaanduiding. Gezien de gelijkenis met de preekgestoelten in de andere genoemde Amsterdamse kerken dient deze mededeling met enige reserve te worden gelezen.

Bronnen

- *Gemeentearchief Amsterdam*
- *Foto- en prentencollectie van het gemeentearchief Amsterdam*
- *Tijdschrift "Ons Amsterdam", diverse jaargangen*
- *P. Dirkse; De Nieuwe Zijds Kapel en de inrichting in de 17e eeuw. Spiegel Historiael 1977, nr.12 pag. 9-16*
- *J. Drent; Hier in het stille veld, 150 jaar Hervormde Gemeente te Dedemsvaart, (Dedemsvaart 1984)*
- *H.D.J. Krikke; Eeuwenoude Amsterdamse preekstoel in Hervormde kerk te Dedemsvaart. In Nieuwsbrief Stichting Drents-Overijsselse Kerken (Delden, april 2001)*

L. Jonker hef nog meer eschreven as de boeken van HARM. 't giet aover "MULDERS ELSIEN". Dit artikel is enigszins verkort en bewarkt

Toen Jan en Hendruk mit een mooi zoogien vis weer bi'j huus kwamen, had Aale al een paar plakken spek uutebakken en een skale vol eerpels klaor staon, die ze zo op kun bakken. De panne kwamp op een plankien midden op de taofel te staon, - even stille wezen – en de maoltied begun. Onderwiel kwamp Geeze binnenlopen um te kieken of de vissers d'r al weer waren, zoas ze zee. Aale begreep 't wel: "Wo'j een prikkien mit-eten?", vreug ze. "Ja wel geern" was't antwoord en Geeze scheuf een stoel an. Hiel gemoedeluk zaten ze mit heur vieren smakeluk te eten, tot de panne, tot 't leste krummeltien toe, skone leeg was.

De olde skoelmeester op bezuuk

Diezölfde aovend was de olde skoelmeester op bezuuk bi'j de mulder. Hi'j wol ies heuren waorumme Elsien niet op de zangskoele kwamp. Hi'j had 't al vake mit partie jongeluu d'r aover ehad en ze an-eraoden, dat ze Elsien mar ies mit muzzen brengen. Mar tot now toe had hi'j d'r varder niks van eheurd. Ja 't was wel zo: A'j wat gedaon wollen hebben, mus ie d'r zölf op of.....
Hi'j begunde eerst aover 't weer te praoten en vreug hoe 't 'r mit de rogge veur stund en mit de weide; 't was een tiedlank nogal dreuge ewest.
Now, bi'j de mulder was 't nog wel goed, 't kun wel beter, mar ze muggen niet klagen. "Ja", zee de meester, "ie bint oens daor altied de baos: Riesterland giet d'r now weer mit strieken. Bi'j oens bint de sloten al weer zowat dreuge. Engbert Noord hef 't 'r niet veule beter veur staon. Die wol mi'j vanmorgen al water uut de skoelputte halen. Ik heurde dat en vleug mitiene 't bedde uut. Ik zegge: "Wat wol ie mi'j 't water hier weghalen? En wat mut de kienders dan? Hi'j was hellug en greep mi'j an, um mi'j in de putte te gooien, mar daor was hi'j zo niet mit klaor.
Ik spartelde tegen en skrowde en daor kwamp mien vrouwe anlopen. Zi'j greep hum van achteren an en samen wörden wi'j hum de baos. Hi'j weg en wi'j weer naor huus. Ik zegge tegen de vrouwe: "Ie hadden eerst wel even een rok an muggen schieten". "Ja" zee ze, "Ie hebt now goed praoten, mar as ik eerst een rok an-escheuten hadde, dan had ie now onder in de putte elegen". Och, vrouwluu hebt altied geliek en 't leste woord...
De mulder en de vrouwe muzzen d'r smakeluk umme lachen.
Ziezo, dacht de meester, now bint ze in een goeie stemming, now mus ik mar ies mit mien boskop komen. En hi'j begun: "Ik zagge oen Elsien net op zied van 't huus zitten breien, dat wordt al een fikse deern. Hoe old is ze now al?"
Now, zee Evert, ze wordt umtied al achttiene.
Ja, ja, dat dacht ik al, 't is al aorug wat jaoren eleene dat ze van de skoele of gunk.
Och meester, zi'j wol d'r nog wel langer op ebleven hebben, mar de vrouwe kun heur zo best in huus gebruken. En as een magien beheurluk goed skrieven en lezen kan en uutreken kan as een pond spek drie stuvers kost, hoeveule ze dan veur zes pond betalen mut, dan wet ze genogt. "Now", zee de meester, "ik wete goed raod, zi'j heur zin en ieje oen zin. Laot ze op de Zangskoele komen, 's woensdagsaovends. Dan komp

De Reest. (Foto: Maarten Slot)

ze weer in gezelskop van heur olde skoelkammeraoden, dat is goed veur zo'n magien en ze leert mitiene ok nog wat.
Evert was 't daor zo mar niet mit iens, 's Zomers in de heujtied was 't altied late en mit 't rogge-inhalen net zo. En as 's winters deur sni'j of veule regenval 't skoelpad niet begaonbar was dan mus ie een merakels ende ummelopen. 't Zul niet best gaon.
Mar de olde meester gaf hum zó mar niet aover. Zeuven jaor soldaot ewest, de Tiendaagse Veldtocht en de Citadel van Antwerpen mit emaakt. Nee heur, hi'j voerde nijje argementen an en hi'j wun "t. Mar now 't veurnaamste: Hoe dacht Elsien d'r zölf aover? Heur moeder reup naor buten: Elsien komt ies even in huus. Elsien kwamp. Zi'j was niet bange veur de meester, mar toch ok niet zo vri'j as dat ze bi'j 't jonge volk was. De meester had niet veule muuite um van heur de toestemming te kriegen. Eerst nog wel wat bezwaoren, mar dat was mar lös kruut. Elsien zul op de Zangskoele komen.

Naor de zangskoele

Mit gemengde gevulens kwamp ze de eerste de beste woensdagaovend bi'j de skoele an: De eerste beet in de zoere appel, mar 't veul mit. Ze kende de miesten van 't jonge volk en toen 't pauze was, vuulde zi'j heur al aorug thuus. Zölf kun zi'j best zingen en ze leerden goed zo van de noten ut, re, mi, fa, sol… En de meester, zo old as hi'j was, wat kun hi'j nog goed zingen, baoven alles uut. Hi'j was ok niet veur niks veurzinger in de karke. As 't volk daor ies verkeerd zung, nee mar, dan mus ie hum ies heuren. Zó hard as hi'j dan zung, baoven alles uut en hi'j had zó de hele sleep weer achter hum an!
Op de weg trugge had Elsien nog al aorug wat gezelskop, mar 't wörde hoe langer hoe minder en zo bleef ze op 't leste allennug mit Beernd Borger aover. Hi'j mus nog wat varder as zi'j, want hi'j woonde an de zuudkante van de Riest. 't Was nog mar een tippien, toen was Elsien thuus en netuurluk mus ze toen

an 't vertellen. Best naor 't zin ehad, daor kwamp 't in heufdzake op neer.
Toen ze al een weke of wat op de Zangskoele was, veul 't heur va en moe op, dat Elsien vrolukker was as anders. Zi'j zung now onder 't wark, ze lachtte meer as veurtied en toen ze d'r aover an 't praoten kwamen, toen muzzen ze allebeiden toegeven dat ze verkeerd edaone hadden. 't Was te veule ewest dat ze van Elsien evargd hadden. Op 't land warken as de knecht, mit peerd en wagen op pad um maal weg te brengen en dan mus ze nog vake mit de krulewagen een paar zakken wieder brengen. En as 't wark in huus daon was, dan naor 't land. Nee, ze had 't niet makkeluk ehad, al was dat nooit an heur te marken ewest en now had ze veureerst een paar weken heui- en roggevekansie.
Toen de vekansietied umme was, begunde de Zangskoele weer. "Za'k bi'j oe ankomen?" had Beernd evraogd. "Ja, da's wel goed", was 't antwoord.
En van die tied of was hi'j 't eerste en 't leste gezelskop. As op de henweg meer jong volk van de Zangskoele op 't pad kwamp, en daor waren jonges bi'j, dan leup Beernd daor bi'j. D'r waren wel ies van die jonges, die Beernd plaogden en vreugen : "Kom ie now zo trouw um 't zingen, of um oen aorug gezelskop?" Mar dat was een rare vraoge, want Beernd was al lange een trouw lid, veur dat Elsien op de zangskoele kwamp. 't Was eerluk ezegd now nog niks anders as vriendskop. Niet dat hi'j nooit ies varder dacht, mar zi'j was nog te jonk en bi'j zien volk waren ze degeluk, of te stief (dat wus hi'j zo wel) om mit zo'n jong deerntien veur de dag te komen.
Ze hadden de tied nog wel! Elsien was zo goedlachs en zo opgeruumd, as ze mit heur beiden op pad waren... 't Komp vaste dik in orde!

Bertus Drent

Het Reestdal. (Foto: Maarten Slot)

Een eeuw geleden

Uit de "Dedemsvaartsche Courant" van het derde kwartaal 1910

Oktober:

- Eindelijk toch zal de cursus in rundveekennis worden gegeven, nu zich een deskundige, de heer J.C. van Veen, Rijksveearts te balkbrug, voor het geven van dat onderwijs heeft bereid verklaard. De tijd van den aanvang der lessen zal later gemeld worden.

- Het ongeveer 7-jarig zoontje van den arbeider R. van der Hulst aan de Oostwijk geraakte Vrijdagmiddag bij de brug over de hoofdvaart bij de Wisseling, welke juist afgedraaid lag, te water. De heer H.J. Zweers, die op weg naar het kantoor van zijn patroon, daar juist passeerde, sprong zonder zich te bedenken geheel gekleed te water en mocht het genoegen smaken den jongen drenkeling behouden op het droge te brengen.

Goederenvervoer en Expeditie.

MOTORBOOTEN

„DE STRIJD"

en

„VOLHARDING"

DEDEMSVAART—ZWOLLE—COEVORDEN.

COEVORDEN--DEDEMSV.--ZWOLLE--DEVENTER

Wegens aansluiting met verschillende Stoomboot-reederijen **directe verbinding** met **Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Leiden, Delft, Rotterdam de geheele IJssel, Rijn en Waal, 's Hertogenbosch, Helmond, Breda, Tilburg, Roermond en Maastricht.**

Voor AMSTERDAM verzending op **Dinsdag en Woensdag.**

Doorloopende concurreerende tarieven,

De ondernemer,

M. v. d. GRAAF.

- In den nacht van Maandag op Dinsdag is inbraak gepleegd in de fabriek van gebreide fantasiegoederen van den heer B. Berends Bzn. Alhier, staande nabij Sluis 6. Toen de boekhouder van Heesen des morgens aan de fabriek kwam, merkte hij alras, dat er ongewenscht bezoek was geweest. Een opgeschoven zijraam wees aan, hoe de dief het gebouw was binnengedrongen. Vermist worden een half dozijn sokken, anderhalf dozijn handschoenen, een kantoorjas en nog enkele kleinigheden. Verder was aan de wanorde te zien, dat de laden van den lessenaar waren doorzocht, doch hierin werd niets van belang gevonden. De brandkast is onaangeroerd gelaten. De politie doet onderzoek, doch heeft tot dusverre niets kunnen ontdekken.

TE KOOP: Heerlijke geplukte

zure TAFELAPPELS

en een extra beste bruine **ENTERMERRIE** bij **J. DANES, Sluis 7, Dedemsvaart.**

November:

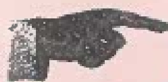
- Naar we vernemen zal in 't begin van November een 13-tal Ambtenaren van "Veldzicht" gaan overgeplaatst, deels naar Amersfoort en deels naar Leiden. O.a. worden met ingang van 16 November naar het rijksopvoedingsgesticht te Amersfoort als hoofdonderwijzer de heer P.v.d. Lijn, als onderwijzer de heer G. Cadée, als tijdelijk beambte in algemeenen dienst van den tweeden rang de heeren B. Hollak en W. Numan, als kok de heer G. Roestenburg, overgeplaatst.

Aan het tijdelijk rijksopvoedingsgesticht te Leiden zijn benoemd: als 1ste onderwijzer, de heer S.Verlare; als beambte in algemeenen dienst van de 1ste rang, de hh C.J. van de Wal, W.K. Bertram, J. Bakels en G. Schut; als beambte in algemeenen dienst van den 2e rang, de hh W. ter Haar, A. Pieters en P. de Haan.

- **Burgemeester en Wethouders van Avereest,** noodigen de ingezetenen deze gemeente uit tot het doen van prijsopgave voor de levering van benoodigdheden voor het Handwerkonderwijs voor de openbare scholen in deze gemeente. Biljetten worden ingewacht vóór Maandag 21 November a.s., terwijl de lijsten der benoodigdheden tegen betaling van f 0,10 per stel ter secretarie verkrijgbaar zijn. Avereest, 10 november 1910. C.P. CAVALJÉ, Burgemeester. G. v. BARNEVELD, Secretaris.

KOSTELOOZE

INENTING

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der gem. **Avereest** maken bekend dat op

Maan- en Dinsdag, den 31 October en 1 November a.s.,

des vóórmiddags van 10 tot 11 uren, ten huize van den heer

D. HARTMANS, arts

alhier, de gelegenheid zal zijn opengesteld tot **kostelooze inenting en herinenting.**

 Men wordt verzocht het huwelijksboekje of den trouwbrief mede te brengen.

Avereest, 4 Oct. 1910.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
U. P. CAVALJE, Burgem.
G. van BARNEVELD, Secr.

- Door den rijksveldwachter alhier is tegen J.H.S. te Balkbrug proces-verbaal opgemaakt wegens het vervoeren van bussen met melk, welke meer dan 600 liter inhoud hadden op een wagen met velgen en banden van 6 cm.

EEN REUZEN-COLLECTIE

St-Nicolaas-Cadeaux

ONTVANGEN TEGEN ZEER LAGE PRIJZEN.

= ZIE ETALAGE. =

BELEEFD AANBEVELEND,

L. G. WORTELBOER

- In den laatsten tijd waren aan de Langewijk, westelijk gedeelre, diefstallen aan de orde van den dag, of liever aan de orde van den nacht. Kippen, konijnen, huishoudelijke voorwerpen, doch vooral tuf en aardappelen, verdwenen op een geheimzinnige manier. Na heel wat nasporingen zijn de rijksveldwachter Schoemaker en de gemeenteveldwachter Klinge er in geslaagd een der dieven te ontdekken. 't Is de arbeider F.B., 24 jaar oud en gehuwd, aan de Langewijk tegen wien proces-verbaal is opgemaakt wegens het ontvreemden van een waschketel van Hm. Baas Hzn. Aldaar en een boezelaar van R. Brunink aan de Molenwijk.

December:

- Maandagavond jl. werd in het café Koiter alhier de jaarvergadering gehouden van de ijsvereeniging "Nut en Genoegen". Uit de opkomst der leden bleek dat er nog wel animo v; er traden nog enkelen Aan de orde was het verkiezen van een penningmeester voor wijlen den heer B. Kip; gekozen werd de heer K. Prins. Besloten werd de contributie met behoud van 't boetenstelsel terug te brengen op 50 cent. De regeling bij een mogelijk ijsfeest werd overgelaten aan het bestuur.

- In de Vrijdagavond in 't hotel Hiemstra gehouden halfjaarlijksche vergadering van de "Philanthroop" bleek, dat in het afgelopen halfjaar waren uitgereikt 84 bonnetjes voor 1155 liter melk en 1596 eieren. In plaats van mevr. Minke-Keizer, die als bestuurslid heeft bedankt, werd met algemeene stemmen gekozen mej. Th. Minke. Verder werd de wenschelijkheid uitgesproken te geraken tot oprichting eener afdeeling van "Het Groene Kruis". Besloten werd pogingen aan te wenden hier een spreker te krijgen om het groote nut eener zodanige afdeeling voor het publiek uiteen te zetten.

TE KOOP:

een tjalkscheepje,

groot 54 ton, zeer geschikt om aardappels te vervoeren.

Adres: B. A. MITTENDORFF, Dedemsvaart.

- Het kerkgebouw te Oud-Avereest was den avond van den tweeden Kerstdag stopvol: er werd daar door de kinderen van de Zondagscholen te Oud-Avereest en Balkbrug Kerstfeest gevierd. Voor den preekstoel prijkte een groote keurig versierde en flink lichtende kerstboom, die groot en klein in verrukking bracht. Lieflijk klonken de kerstliederen, die bij afwisseling, met en zonder orgelbegeleiding, werden gezongen. De Kerstvertelling van Ds. Zoete, de versnaperigen, de boekjes, waarvan elke leerling een exemplaar werd uitgereikt, ja alles wat die avond schonk, werkte mee om de kinderen in de rechte feeststemming te brengen. De kleintjes hebben genoten en zeker met hen ook vele grooten. Hartelijk dank aan allen, die zich daarvoor zooveel moeite hebben getroost.

Danspartij,

in het Café van **F. HESSELINK elken Vrijdagavond** onder leiding van een FLINKEN DANSMEESTER en een

nieuw orgel

waarop alle dansstukken gespeeld worden.

F. HESSELINK,

Volkskoffiehuis, Marktstraat

Samenstelling,
Janny Slot-Kelder
Gerrit Slot

Colofon

Samenstelling bestuur

voorzitter	: B. Rooseboom
secretaris	: J.H. Slot-Kelder
penningm.	: J.E. Oosterveen-Kleis
vice-voorzit.	: M. Wink
lid	: J.H.M. Dijkstra
lid	: H. Olijve-Vleems
lid	: A.F. IJmker
lid	: F.W. Zijlstra
lid	: J. Veenstra

Secretariaat

J.H. Slot-Kelder
telefoon 0523 - 615059
De Aak 58, 7701 LB Dedemsvaart
E-mail: info@hvavereest.nl
http://www.hvavereest.nl
Historische database via de website van de HVA

Bankrelatie

Rabobank Vaart en Vecht
Rekeningnr: 31.29.04.770
IBAN nr: NL28 RABO 0312904770
BIC nr. RABONL2U
Bankcode 3249
Betaling per cheque is niet mogelijk.

Lidmaatschap

Wordt automatisch verlengd voor een jaar, tenzij twee maanden voor het einde van het kalenderjaar schriftelijk wordt opgezegd.

Kosten

Lidmaatschap	€ 17,50 per jaar
in het buitenland	€ 25,00 per jaar
Donaties vanaf	€ 17,50 per jaar

Indien u een machting hebt afgegeven voor automatische incasso, wordt € 1,- in mindering gebracht. Losse nummers boekje € 4,-

Redaktie

J. H. Slot-Kelder
M. Brand-Doosje
M. Wink
J. Moes
K.H. Brinkman

Redaktie-adres

De Aak 58
7701 LB Dedemsvaart
telefoon 0523 - 615059

Oudheidkamer

adres: Oude Zuidwolderstraat 15
7701 AZ Dedemsvaart
telefoon 0523 - 615810

open	10/4-31/10
di:	14.00-17.00 uur
wo:	14.00-17.00 uur
do:	14.00-17.00 uur
za:	14.00-17.00 uur
zo:	14.00-17.00 uur

Toegang

voor leden, donateurs en inwonende kinderen van leden tot 16 jaar	gratis
volwassenen	€ 2,00
kinderen (6 t/m 15 jr.)	€ 1,00
groepen (vanaf 10 pers.)	€ 1,50 pp
(incl. rondl. en kop koffie	€ 3,50 pp)

groepsbezoek na afspraak.

Druk/Voorbereiding

D&P Media B.V.
Tel 0523 - 617172
Galileistraat 27
7701 SK Dedemsvaart
www.dpmedia.nl

De Historische Vereniging Avereest wenst u Prettige Feestdagen en een voorspoedig 2011.

Streekmuseum "de Kalkovens"
Oude Zuidwolderstraat 13 - 7701 AZ Dedemsvaart - T (0523) 615 810